

marineblad

nummer 8, december 2006, jaargang 116

Uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

inhoud

- 3 Column voorzitter KVMO
- 4 Reportage
Pleisters plakken
- 9 Reacties
- 10 Cartoon
- 11 Medezeggenschap
Het belang van goed werkende
medezeggenschap bij Defensie
- 14 In beeld
Dr. M. de Weger
- 16 Kennis en Wetenschap
Security bubbles voor maritieme eenheden
- 21 Boeken
- 22 Uit dienst
H. Steensma
- 23 Kennis en Wetenschap
Zeeroverij in noordoost Afrika
- 27 Column
Ko Colijn
- 28 Bijzonder
W.P.H. Kouijzer, SMA
- 30 Historie
Honderd jaar Onderzeedienst
- 34 KVMO-zaken

Het Marineblad is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren en verschijnt 9 keer per jaar

Colofon

ISSN: 0025-3340

Redactie

Mw. drs. M.L.G. Lijmbach, hoofdredacteur
KLTZ P.J. van Maurik

Artikelencommissie

LTZA 1 mr. A.J.A.M. Maas, LTZT 2 OC F.G. Marx,
KTZE ir. V.C. Rademakers, KTZ b.d. L.J.M. Smit,
LNTKOLMARNS drs. A.J.E. Wagemaker MA

Medewerkers

Mw. drs. Z. Borgeld, LNTKOLMARNS D.
Bosch, ing. LTZ 1 M.E.M. de Natris, dr. J. Colijn,
H. Boomstra (cartoon),
AVDD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie

Wassenaarseweg 2-B
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving

Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk

PlantijnCasparie Zwolle
Postbus 1025
8000 BA Zwolle

Advertenties

070-383 95 04

Nederlandse marine-
mensen op missie in
Afrika

4

Security bubbles: gelegitimeerde
verdediging of zeepbel?

16

23

Zeeroverij in
noordoost Afrika

Het vaandel en de
flipper: de
Onderzeedienst
in de periode
1953 – 1968

30

Abonnementsprijs

Voor leden van de KVMO is het Marineblad
gratis
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50
(buitenland)

Adreswijzigingen en abonnementen voor niet-leden van de KVMO:

Mw. E.M. Mulder: 035-625 86 66
bep.mulder@rsdb.com

Copyright Marineblad

Overname van artikelen is enkel toegestaan na
schriftelijke toestemming van de redactie en
onder uitdrukkelijke vermelding van de bron.
Artikelen in het Marineblad vertolken niet
noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van
de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren
of van de redactie.

De inhoud van artikelen blijft geheel voor
verantwoording van de auteur(s). De wijze van
aanleveren van artikelen is op te vragen bij de
redactie.

Adreswijziging

Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO,
Antwoordnummer 93244,
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of secretariaat@kvmo.nl

Adreswijzigingen doorgegeven aan bureau
Commandement etc. worden niet
doorgegeven aan de KVMO.

Foto Cover: AVDD

column

KLTZ P.J. VAN MAURIK,
VOORZITTER KVMO

Waar staat de marine over 10 jaar?

**Deze vraag kreeg ik recent in een bijeenkomst met leden en hij werd
uitgesproken met een grote zorg voor die toekomst. De vraag kreeg een
extra dimensie toen ik iemand zijn zorg hoorde uiten over een mogelijke
regering waaraan de Socialistische Partij deelneemt.**

“In dat geval nog meer bezuinigingen op Defensie”, is het algemene gevoel blijkbaar. Ik durf dat te betwijfelen en dat komt door het enige antwoord dat te geven is op de vraag in de titel. Want waar de marine over 10 jaar staat bepalen wij, marinemensen, volgens mij voor een groot deel zelf. Natuurlijk zullen economische en internationale ontwikkelingen invloed hebben op de toekomst. En natuurlijk maken politieke bazen, gekozen door de Nederlandse kiezer, naar aanleiding daarvan hun keuzes. Maar de basis van onze toekomst wordt gelegd door wat wij als marinemensen doen en laten. Het zal onze visie moeten zijn die de harten van de politici raakt en het zal onze uitvoering zijn die de harten van de kiezer steelt. De uitvoering van ons werk doen wel al jaren goed en dat weet de kiezer vast nog wel. Wel moeten we er meer voor gaan zorgen dat we met dat goede werk in beeld blijven en niet alleen de aandacht trekken met incidenten of “gelekte informatie” in de kranten. Nog belangrijker is dat wij onze kwaliteit blijven handhaven, herstellen indien nodig of verbeteren waar dat kan. Daarvoor is echter een veel opener houding nodig. Discussieer onderling en vraag reacties aan hen die ons actief volgen. In die zin kan de negatieve media-aandacht in ons voordeel gaan werken. Tenslotte hebben we nu meer aandacht dan ooit en daar moeten we wat mij betreft niet bang voor zijn. Onze visie zal politici moeten grijpen, dus de opdracht is eenvoudig. Wat spreekt de politieke partijen aan, welk beeld hebben zij van ons? Het zal u verbazen hoeveel dat afwijkt van het beeld dat wij denken te hebben. De politieke partijen hebben allemaal grote sympathie voor de militairen, marinemensen. Het is aan ons te laten zien wat de Koninklijke Marine toevoegt aan de wereld en daarmee aan Nederland.

Dus het antwoord op de vraag hoe de marine vaart over 10 jaar zijn wij zelf. Stelt u zich voor, het is dan bijna 2017: de marine vaart permanent voor de kusten van Afrika, in de Indische oceaan en het Caraïbisch gebied. Ze bestaat uit 2000 mensen extra, heeft minstens 12 OPV's, 3 vooruitgeschoven bases, gemiddeld 20 helikopters van het DHC mee op zee. In die tijd is de defensiebegroting 2,03% van het Bruto Binnenlands Product en is de eerste vraag van het kabinet bij een internationale crisis: “waar is het dichtstbijzijnde schip met mariniers?”. Dan zijn beelden vanaf een verwegstrand met een Nederlands marineschip op de achtergrond en marinemensen op de voorgrond heel gebruikelijk.

Een bemoedigende gedachte.

J. MARGÉS

Nederlandse marinemensen op missie in Afrika

Pleisters plakken

‘Deze militairen doen onder moeilijke omstandigheden belangrijk werk. Het viel mij in het bijzonder op dat het belastend is om in een internationale omgeving, relatief in afzondering functionerend, geconfronteerd te worden met de uitwassen van wrede oorlogshandelingen, schrijnende armoede en een soms haast uitzichtloze (politieke) situatie.’

Zo berichtte minister van Defensie Henk Kamp juni vorig jaar de Tweede Kamer, na zijn rondreis langs een aantal Afrikaanse landen waar Nederlandse militairen werken. Twee van hen – plus een hulpverlener – aan het woord.

‘Duurzame armoedebestrijding is alleen mogelijk in een veilige en stabiele omgeving’, schrijft Kamp verder. De regering pleit daarbij voor ‘een meer integrale aanpak’, aldus de minister. Primair vanuit overwegingen op humanitair vlak en rond ontwikkelingssamenwerking, maar ook vanuit een veiligheidsoogmerk. ‘In maatschappijen waar de staat vrijwel afwezig is, hebben terroristische c.q. criminele organisaties vrij spel.’

Naast armoedebestrijding, mikt de regering op internationale militaire samenwerking. ‘Het gaat hierbij om het ondersteunen van onder andere hervormingen van de veiligheidssector en van de ontwapening, demobilisatie en reïntegratie van ex-combattanten’, meldt Kamp. Hij benoemt verder de pool van zestig militair-deskundigen die ondersteuning kunnen bieden bij de hervorming van de veiligheidssector in opkrabbende Afrikaanse landen.

Onbekend terrein

Een van die landen is Soedan, dat vooral vanwege de door oorlog en wredehandelingen geteisterde regio Darfur de laatste jaren het nieuws haalde. In Soedan zijn op dit moment twee internationale

crisisbeheersingsoperaties gaande. De Afrikaanse Unie leidt de *African Union Mission in Sudan* (UNMIS) te Darfur, waarvan ook een beperkt aantal Europeanen, Amerikanen en Canadezen deel uitmaakt. De UNMIS heeft een VN-troepenmacht van 10.000 militairen op de been geholpen die een beschermingsmacht vormen voor 750 militaire waarnemers en 750 civiele politiewaarnemers.

Kapitein der mariniers Casimir Ewoldt – inmiddels werkzaam als S2 bij het Tweede Mariniersbataljon – maakte van april tot en met oktober deel uit van UNMIS. De politicoloog en jurist werd vorig jaar al uitgezonden als lid van een *Liaison and Observation Team* in Bosnië. ‘Toen ik vernam over de mogelijkheid tot uitzending naar Soedan als *United Nations Military Observer* (UNMO), heb ik mij als vrijwilliger aangemeld. Het leek mij interessant om binnen de VN te werken. Daarbij is Afrika voor Defensie relatief onbekend terrein.’

Bureaucratische machine

Bij aankomst in Soedan en in afwachting van zijn reguliere standplaats, hield Ewoldt zich een maand bezig met een trainingsprogramma voor de militaire politie van de VN, geleverd door Bangladesh. ‘Hiervoor reisde ik gedurende een maand door heel Soedan om – daar waar militaire politie aanwezig was – deze te trainen in naderings-, binnendringings- en arrestatietechnieken. Hierna werd ik met een Marechaussee-collega als UNMO geplaatst in Bentiou, ongeveer 500 kilometer ten zuiden van het hart van Soedan.’

Tegenwerking kwam soms ook uit onverwachte hoek. Ewoldt: ‘Op de teamsite in Bentiou werkten UNMO’s van 28 verschillende nationaliteiten. Verschillen van inzicht, verschillen in beheersing van de Engelse taal en arbeidsethos tussen de diverse nationaliteiten plus de draconische bureaucratische machine van de VN, maakten het uitvoeren van de missie vaak buitengewoon moeilijk.’

Massaslachting

De Soedanesen wekken volgens Ewoldt – ondanks dat laatste – de indruk verheugd te zijn met de aanwezigheid van de blauwhelmen. ‘Het merendeel van de lokale autoriteiten, evenals de rest van de bevolking, lijkt de burgeroorlog die, afgezien van een 11-jarige pauze, 50 jaar lang heeft gewoed, beu. Vijf decennia burgeroorlog laten zeker sporen na. Buiten de hoofdstad Khartoum en de olievelden is er dan ook nauwelijks sprake van ontwikkeling. Mensen richten hun leven in op de korte termijn, en leven van dag tot dag. Ze zijn steeds op het ergste voorbereid. Op een bepaald moment was er in een plaatsje nabij Bentiou een schietincident, waarbij vijftien slachtoffers te betreuren vielen; in *no-time* was het hele dorp gevlucht... In onze sector was de situatie onstabiel maar toch redelijk rustig. Heel anders dan in de westelijke regio Darfur, waar momenteel een massaslachting door de SAF en gelieerde groepen aan de gang is.’

Volgens Ewoldt reageert de Soedanese bevolking heel positief op de bijdrage die het Westen – en dus Nederland – levert aan de

naast armoedebestrijding, mikt de regering op internationale militaire samenwerking

Ewoldts opdracht was: toezien op de naleving van de *Comprehensive Peace Agreement* tussen de *Sudan People Liberation Army* (SPLA – de rebellen uit het zuiden) en de *Sudan Armed Forces* (SAF – het Soedanese regeringsleger) en het beoordelen van de algehele veiligheidssituatie binnen zijn sector. ‘Het toezien op de naleving van de CPA bestond uit het verifiëren van personeel en bewapening van eenheden van de SPLA en de SAF, en het monitoren van troepenverplaatsingen. Er waren echter wel eenheden die keer op keer weigerden om hun troepen door de VN te laten verifiëren.’

UNMO’s. ‘De perceptie die bij hen leeft, is dat westerlingen uit ideologische motieven zijn gekomen, om te helpen.’

Interessante periode

Hoe zou de internationale gemeenschap verder kunnen bijdragen aan een verbetering van de situatie in Soedan? Ewoldt: ‘Het VN-systeem laat weinig (nieuwe) initiatieven toe zonder uitdrukkelijke instemming van de Soedanese overheid. De gang van zaken ten aanzien van Darfur is in dit verband even schrijnend als illustratief. Hulpverlening komt neer op niet veel meer dan het ‘plakken van pleisters’ en leidt niet tot ontwikkeling van het land. Het scholen van de bevolking en het verstrekken van microkre-

KAPTMA RNS C. Ewoldt: “Half jaar in Soedan was een buitengewoon interessante periode.”

KTZ N. Woudstra: ‘Voor dit soort missies is een verblijf van zes maanden eigenlijk te kort.’ (AVDD)

blijf van zes maanden ook eigenlijk te kort. Het opbouwen van vertrouwen en een netwerk en het kennen van de dossiers, kost alleen al een aantal maanden. Het is heel indrukwekkend om mee te werken aan de vooruitgang van dit land van uitersten. Ik vind het ook bijzonder dat ik me als zeeofficier bezighoud met het dimensioneren van de Congolese landstrijdkrachten, naast een relatief kleine marine en luchtmacht. Mijn drie jaar ervaring in een joint hoofdkwartier van de NAVO in het Engelse Northwood, komt me daarbij zeer goed van pas.’

De kolonel vindt de armoede overigens schrijnend, zeker omdat Congo eigenlijk een heel rijk land is. ‘Dagelijks komen nog honderden mensen onnodig om. Er is hier eigenlijk niet meer dan een labiel evenwicht; er hoeft weinig te gebeuren of de vlam slaat hier zo weer in de pan. Voor het eerst sinds 40 jaar zijn er verkiezingen gehouden, maar het land is nog verre van democratisch. Toch zie ik vooruitgang, langzaam maar gestaag.’

Oprecht idealisme

Nederland is één van de belangrijkste donorlanden in Congo. ‘Zowel op personeel, financieel en materieel gebied, dragen we naar verhouding veel bij’, weet ook Woudstra. ‘Ik acht het zeer waarschijnlijk dat zonder de aanwezigheid van de internationale gemeenschap in Congo, er allang weer oorlog was uitgebroken. Het Grote Merengebied blijft namelijk een bron van instabiliteit in de regio. Vanuit geopolitiek perspectief heeft ook Nederland er belang bij dat de situatie verbetert. Soedanese toestanden – denk

K. van den Broek: ‘Nederland moet ‘inspringen’ in Congo. (Cordaid)

aan Darfur – kennen we hier gelukkig niet meer. De paradox is eigenlijk dat Nederland veel geld en menskracht over heeft voor Congo, terwijl we er eigenlijk weinig directe vitale belangen hebben. Men vermoedt dus ook oprecht idealisme bij ons, omdat we geen bijbedoelingen hebben.’

Kees van den Broek, programmaverantwoordelijke en lobbyist voor het Grote Merengebied van de hulpverleningsorganisatie Cordaid/Mensen in Nood, herkent dit laatste. ‘Nederland heeft hier inderdaad geen groot eigenbelang. Daarom ziet men ons ook als een neutrale factor. Andere West-Europese landen, met een Afrikaans koloniaal verleden, worden in de regio met hele andere ogen bekeken.’

het is jammer dat Cammaert in februari 2007 vertrekt. Hopelijk wordt zijn lijn van hard ingrijpen voortgezet

Reactie NAVO slap

De (militaire) steun van Nederland aan bijvoorbeeld de Democratische Republiek Congo, vindt Van den Broek juist nu van groot belang. ‘We zijn nu namelijk in een ontwikkelingsfase beland. Cordaid heeft trouwens eerder al gepleit voor een grote internationale troepenmacht in Congo. Soedan kreeg in dat opzicht meer aandacht. Toch is de NAVO vooral gericht op Irak en Afghanistan.’ Zeer onterecht, vindt Van den Broek. ‘De reden voor internationale interventie is een grootschalige schending van mensenrechten of groot humanitair lijden. Ontegenzeggelijk zijn beide het geval in de DRC. Er zijn meer dan 4 miljoen doden gevallen sinds 1998! De reactie van de NAVO vind ik slap. Binnen Monuc, dat in het oosten het meeste met rebelse activiteiten te maken heeft, zijn geen westerse troepen actief. Ten tijde van de verkiezingen is Monuc door tijdelijke EUFOR-eenheden ontlast. De stevige interventie van deze blanke soldaten is in Congo zeer gewaardeerd. Het mandaat van EUFOR liep 30 november jl. echter af. Ik heb er de laatste tijd voor gepleit om ook in de periode tot de installatie van alle democratische instituties in januari 2007 de missie intact te laten.’ ➔

Convooi van het SPLA-de rebellen uit het zuiden van Soedan. (foto C. Ewoldt)

diet zijn naar mijn mening manieren die wel werken. Voorwaarde daarbij is wel een stabiele en vreedzame omgeving. De achterstand in grote delen van Soedan staat dit echter in de weg.’ Al met al noemt Ewoldt zijn half jaar in Soedan een ‘buitengewoon interessante periode’. ‘Wetende wat ik nu weet, over de internationale collegae en de werkwijze van de VN, had ik het weer zo gedaan.’

Hardhandig optreden

Daar waar in Soedan de strijd nog volop bezig is, beweegt zuidwestelijker de Democratische Republiek Congo (DRC) zich breekbaar richting een zekere politieke stabiliteit. Kabila won recent de eerste vrije verkiezingen in 40 jaar en er gloort enige hoop op vrede en een betere toekomst. De VN ondersteunt het democratiseringsproces met Monuc, de UN Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo. Generaal-majoor der mariniers Patrick Cammaert, de plaatsvervangend force-commander en divisiecommandant van de oostelijke Monuc-divisie, speelt hierbinnen een voorname rol. Sinds zijn aantreden is verschillende malen hardhandig opgetreden tegen rebellen die verdacht werden van extreme wreedheden tegen de bevolking en Monuc-troepen in het oosten.

dagelijks komen er in Congo nog honderden mensen onnodig om

Een missie van andere aard in de DRC heet EUSEC en vindt plaats in het kader van Security Sector Reform van de EU. ‘We werken met de Congolese regering aan de hervorming van de strijdkrachten’, vertelt kapitein ter zee Niels Woudstra, vanuit zijn standplaats Kinshasa. De zeedienstofficier en voormalig eerste officier van het KIM, woonde als tiener drie jaar in Parijs en hier komt zijn kennis van de Franse taal goed van pas.

Land van uitersten

‘Ik ben hier in juli aangekomen, in principe voor zes maanden’, vervolgt Woudstra. ‘Het is de bedoeling dat we komen tot een Witboek voor Defensie. Dat wordt een hele klus, want na de oorlogen functioneert hier heel weinig meer. Het is voor ons zaak om de mensen te vinden die competent, bereidwillig en invloedrijk zijn. Inmiddels ben ik gevraagd om een heel jaar te blijven, met het oog op de continuïteit. Voor dit soort missies is een ver-

Zorg voor verzoening

Van den Broek is zeer te spreken over mogelijke uitbreiding van Nederlandse militaire inzet in Afrika. ‘Het bezoek van minister Kamp aan een aantal landen, vorig jaar, was een opstapje. Ook de betrokkenheid van andere departementen vind ik heel positief. “Defense, diplomacy and developement”, daar gaat het om. Defensie, Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking hebben zodoende een gezamenlijke notitie opgesteld, met medewerking van de staatssecretaris van Economische Zaken. Wat mij daarin erg tegenvalt, is dat de bevolking er niet in voor komt. Het is teveel *topdown*. Ik heb nog nooit democratie zien ontstaan van bovenaf. Ex-combattanten krijgen bijvoorbeeld van de internationale gemeenschap geld mee om te reintegreren. In de dorpen worden ze echter gezien als misdadigers die een beloning krijgen! Dat zorgt voor onrust in de gemeenschappen. Staatsvorming en de ondersteuning van democratische processen zijn belangrijk, maar zet ook mogelijkheden voor verzoening op.’

Niet optimistisch

Van den Broek vindt, vooruitkijkend, dat Nederland in Congo moet ‘inspringen’. ‘Het is het grootste land in de regio. Gaat het

daar mis, dan gebeurt dat ook in aangrenzende landen. Het is om te beginnen belangrijk voor Nederland om het programma van ‘Demobilisation, Disarmament and Reintegration’ voort te zetten, net als deelname aan Monuc. Het is jammer dat Cammaert in februari 2007 vertrekt. Hopelijk wordt zijn lijn van hard ingrijpen voortgezet.’ Ferme taal voor een hulpverlener, maar mogelijk reëel, afgaande op de immense problemen in het Grote Merengebied. Al met al blijkt Van den Broek niet al te optimistisch over de toekomst. Ten slotte: ‘Congo, bijvoorbeeld, is qua omvang net zo groot als West-Europa, maar beschikt slechts over duizend kilometer geasfalteerde weg. En het is zo’n rijk land! De benodigde inspanning om er bovenop te komen is zo groot dat de bevolking waarschijnlijk toch al weer snel het vertrouwen in de democratisch gekozen regering zal verliezen en daarmee onderliggende politieke en regionale tegenstellingen zullen opspelen.... De gezamenlijke inspanning van diplomatie, militairen en ontwikkelingsorganisaties blijft daarom een urgente kwestie.

Reactie op “Maritieme geschiedenis van Nederland, een les voor nu?” door VADM b.d. drs. W.J.E. van Rijn in Marineblad nr. 6, september 2006.

➔ **Met veel interesse heb ik bovengenoemd artikel gelezen.** Ik ben het eens met de schrijver dat er lessen kunnen worden getrokken uit de geschiedenis om misschien fouten te voorkomen in het heden en de toekomst. Met betrekking tot dit artikel zou ik enkele opmerkingen willen maken. De huidige algemeen aanvaarde geschiedschrijving is altijd in beweging en moet bij openbaarmaking van o.a. archieven weer kritisch worden bekeken, teneinde geen foute lessen te trekken. Hierbij zou ik op twee voorbeelden willen wijzen. Bij het vrijgeven van archieven uit de tijd van Philips de Tweede t.a.v. de Tachtigjarige Oorlog, zouden wij misschien ons roemruchte verzet tegen de Spanjaarden moeten bijstellen. Een ander voorbeeld is het artikel “Triomf en ondergang” van Gijs Rommelse in NRC Handelsblad van 30 september en 1 oktober jl., waarin hij constateert dat de afloop van de Tweede Engelse Zeeoorlog helemaal geen triomf was van de Republiek. Hierbij baseert schrijver zijn conclusie op drie jaar studie van Engelse archieven. Opmerkelijk is ook zijn opmerking dat diplomatieke geschiedenis redelijk impopulair is in Nederland. Een realiteit is dat geschiedenis over het algemeen vanuit een nationaal gezichtspunt wordt geschreven en beoordeeld. Om dan tot een internationale consensus te komen t.a.v. ‘lessons learned’ uit de geschiedschrijving is uitermate belangrijk, maar helaas uitermate ingewikkeld.

Hoe ingewikkeld dit is wordt goed belicht in bovengenoemd artikel waarbij men binnen de NAVO niet tot consensus kon komen t.a.v. de geleerde lessen uit de Kosovo-campagne van 1999. Mijn inziens heeft dit onder meer te maken met de verschillende manieren van aanpak van dit soort vraagstukken door de diverse lidstaten van de NAVO, waarbij cultuur waarschijnlijk een rol speelt. Tekenend in dit verband is de in het artikel van Van Rijn aangehaalde brainstormsessie op het ACLANT-hoofdkwartier, waarbij de Nederlandse deelnemer een afwijkende benadering innam. Een verklaring zou kunnen zijn dat Nederlanders een andere benadering volgen om tot consensus te komen. In tegenstelling tot de ons omringende landen hebben de inwoners van het Nederlandse delta-gebied eeuwenlang moeten strijden tegen het wtaer. Daarom moetsen hogere en lagere overheden wel tot consensus komen om niet letterlijk te verzuipen. Dus een open overlegstructuur, die

waarschijnlijk nog steeds van invloed is, waarbij kan worden verwezen naar het zgn. poldermodel. Tenslotte is het in de huidige snel veranderende wereld, waarbij dagelijks wereldgeschiedenis wordt geschreven een ‘must’-om hieruit lessen te trekken. Hierbij zal naast de westerse visie vooral aandacht moeten worden geschonken aan de niet-westerse visie op de wereldgeschiedenis.

C.P. Klavert, Commandeur b.d.

Reactie van de auteur

➔ **Gaarne reageer ik op mijn beurt op de reactie van Commandeur b.d. C.P. Klavert.** Hij is het nergens met mij oneens, dus dat maakt het gemakkelijk.

Ik ben het met hem eens dat de geschiedenis steeds weer moet worden bijgesteld. Overigens niet alleen aan de hand van nieuw archiefmateriaal, maar ook omdat opvattingen over van alles, bijvoorbeeld goed en kwaad, tijdgebonden blijken. De lessen die wij nu trekken uit de politionele acties zijn anders dan die in 1950 en over Irak denken zelfs veel Amerikanen nu al zoals de toen verguisde Fransen 4 jaar geleden! Tenslotte, omdat de studie van de geschiedenis een individuele zaak is door mensen met persoonlijke opvattingen. Mij verbijstert in de Tachtigjarige Oorlog moet steeds dat die opstand hoe dan ook heeft kunnen slagen, ook al was het verzet vaak helemaal niet roemrucht. Juist die opstand heeft ook heel wat buitenlandse historici geïntrigeerd (en doet dat nog). Mij is overigens niet bekend dat er nog archieven van Filips II gesloten zijn. Wat de Tweede Engelse Zeeoorlog betreft, het wordt toch wel erg moeilijk de uitkomst niet te zien als een triomf voor de Republiek. Engeland was in 1667 vrijwel bankroet, de Republiek verre van dat. Maar ik ben het eens met Klavert dat het nationale gezichtspunt en de eigen cultuur belangrijke ijkpunten blijken en dat verschillende onderzoekers tot verschillende opvattingen kunnen komen.

Over de lessen van de Kosovo-campagne is de NAVO overigens wel degelijk tot consensus gekomen, maar over een tekst vol open deuren, waaraan niemand zich een buil kon vallen en die dan ook m.i. zonder waarde is. Door de lidstaten zelf zijn natuurlijk wel nuttige lessen geleerd, maar die waren en zijn beslist niet voor alle dezelfde! Ik blijf er dus voor pleiten dat consensus zich beperkt tot besluiten, maar zich niet uit moet strekken tot geleerde lessen. Laat de Strategische Commandanten de NAVO-Raad hun opvattingen rapporteren en daar kan de Raad dan (al dan niet) rekening mee houden! Dat spaart ook veel tijd.

Of de wat afwijkende attitude van Nederlanders verband houdt met het poldermodel is mogelijk, maar niet onomstreden. Ik constateer duidelijk dat zij bestaat en door vrijwel geen ander land wordt benaderd. Heel apart! Tenslotte deel ik inzenders standpunt dat het gevaarlijk is teveel vanuit de eigen logica te redeneren, omdat de visie elders aanzienlijk kan verschillen van de onze. Dat zien we dagelijks op de televisie. In het Kosovo-conflict is gebleken dat zelfs een WestEuropeaan als Milosevic totaal anders dacht dan wij, nog verder westelijk. Hij dacht zelfs anders dan wij dachten dat hij zou denken! Een van mijn voorstellen destijds was dat wij (dat was toen SACLANT, de Strategische Commandant die in dat conflict de handen vrij had) SACEUR zouden kunnen steunen door dagelijks in Norfolk een simulatie uit te voeren, waarbij iemand (of een kleine groep) zich zou inleven in de persoon van Milosevic en zou trachten zich met hem te identificeren, om er zo achter te komen hoe hij zou reageren op maatregelen en acties van de NAVO. Wij hadden het altijd over asymmetrische oorlogvoering, maar we slaagden er nimmer in zelf “out of the box” te denken en op te treden. En, naar ik vrees, nog steeds niet. Ik kreeg overigens ook zelf nog een reactie van een lezer, namelijk op mijn wat te gemakkelijke optimistische besluit dat de opbouw van de KM in 1815 ook snel ging. Dit zou suggereren dat je, als het nodig is, weer snel kunt reconstitueren. Volgens hem was dat een gevaarlijke gedachte. Die opvatting deel ik. Ik schreef dan ook over Algiers 1816: “met gammele en soms rotte schepen, met een allegaartje aan personeel”. Bouw van oorlogsschepen en het verwerven van vliegtuigen met de gehele ondersteuning, waaronder het voorzien in voldoende, bekwaam en geoefend personeel, zijn zaken van lange adem. De improvisatie waarmee in 1816 zo goed kon worden opgetreden is thans niet meer mogelijk, maar de getoonde attitude en mentaliteit zijn dat gelukkig wel.

W.J.E. van Rijn, Vice-admiraal b.d.

Cordaid verenigt meer dan 90 jaar ervaring en deskundigheid in noodhulp en structurele armoedebestrijding. We zijn één van de grootste internationale ontwikkelingsorganisaties en we werken samen met bijna duizend partnerorganisaties wereldwijd. Ook zetten we ons in voor arme en kwetsbare groepen in Nederland.

In ons werk laten we ons inspireren door het katholieke sociale denken. Wij vinden dat iedereen recht heeft op een menswaardig bestaan, ongeacht leeftijd, sekse, gaardheid, afkomst, geloof of politieke overtuiging. Daarnaast geloven wij in de kracht van mensen om positieve veranderingen teweeg te brengen in hun eigen leven. Het vergroten van de eigen capaciteit en het veranderen van machtsverhoudingen die sociale onrechtvaardigheid en uitsluiting in stand houden, staan voorop.

Cordaid is de drijvende kracht achter de fondsen Memisa, Mensen in Nood, Vastenactie, Kinderstern en Microkredieten.

Kijk voor meer informatie op www.cordaid.nl

Cordaid

Management Development: een discussie?

Vervolg van de discussie in het vorige nummer n.a.v. het artikel "Management Development bij Defensie" (Marineblad nr. 6 2006).

→ **Het is altijd goed om te lezen dat beleidsmakers graag in overleg met je treden over de implementatie van hun plannen.** Dit geeft namelijk ruimte voor discussie en leidt tot betere en breder gedragen regels binnen onze organisatie. Het is dan ook jammer dat ik tot op heden nog geen bericht heb ontvangen van beide oversten om over het MD-beleid te spreken.

In navolging van de 'brievensrijd' op NU.nl over de verkiezingen, leek het mij uitdagend om in het Marineblad een discussie te openen over MD. Aangezien het een breed begrip is begin ik met de meest fundamentele vraag: Wat is nu MD-beleid binnen een organisatie?

Voor het gemak heb ik de term even opgezocht in de (Engelstalige) Wikipedia. Daar staat een lijstje met hoe je MD zou kunnen aanpakken. Een interessant puntje op die lijst is *upward feedback*. Dit proces gaat er van uit dat de beoordeling van ondergeschikten bepalend is voor de mate waarin een manager geschikt is. Dit in tegenstelling tot het voorstel om naar beoordelingen en eventuele gratificaties te kijken (dat is namelijk *downward feedback*). Verder in het lijstje stonden nog begrippen als, *job rotation* (klinkt bekend voor defensiepersoneel) en *professional development*. Het eerste begrip houdt - kort gezegd - in dat een manager binnen de organisatie voldoende brede kennis moet hebben. Het tweede houdt in dat mensen regelmatig functie-specifieke opleidingen moeten volgen.

Ik lees nog even verder in de Wikipedia en ik kom bij *Talent identification and management*. Daar lees ik dat het zeer belangrijk is om managementtalenten

én kennistalenten zo vroeg mogelijk te identificeren. Door een goed gericht *job rotation* moeten medewerkers de gewenste ervaring opdoen. Daarnaast wordt *professional development* gebruikt om ze klaar te stomen voor sleutelposities op managementgebied of kennisintensieve gebieden. Daarmee zijn we aangeland bij mijn punt: MD-beleid is niet alleen het bij elkaar nemen en helpen van de (hogere) managers. Nee, het is een breed traject dat door de hele organisatie heen gaat, niet voor een enkeling maar voor alle werknemers. Iedereen heeft specifieke eigenschappen die hem of haar voor de ene functie meer geschikt maakt dan voor de andere. Door het beheren van groepen, persoonlijke ontwikkelplannen en goede lange termijn afspraken kunnen we komen tot MD voor iedereen. Ik denk niet dat het eerst beheren van de toplaag leidt naar dit doel. We moeten m.i. eerst de fundamenten leggen.

Naar aanleiding van deze blik op MD heb ik een vraag. Het nieuwe (flexibele) personeelssysteem, in combinatie met loopbaanadviseurs, zou in beginsel al leiden tot een integrale aanpak van MD. Nog voor een 'FPS-beslismoment' zou de identificatie al kunnen plaatsvinden. Het klaarstomen ligt dan bij P&O-staf en loopbaanadviseurs. Is het dan niet zo dat de focus van het voorgestelde MD-beleid eigenlijk moet liggen bij *professional development* voor managers?

Wellicht sluit dit ook goed aan bij de recente discussies over leiderschap.

ir. W.L. van Norden, LTZE2
voorzitter werkgroep Jongeren KVMO

cartoon

KTZA B.D. P.J.G. VAN SPRANG,
MC-COÖRDINATOR KVMO | FVNO/MHB

Het belang van goed werkende medezeggenschap bij Defensie

L=M=C

L=M=C zou ik als volgt willen omschrijven: Leiderschap (= Leidinggeven), dit houdt in dat je luistert naar je omgeving, oftewel de M = Medezeggenschap. En dat daarbij de C = Communicatie van groot belang is.

Bij Defensie kan over het algemeen gesteld worden dat L=M#C of L#M#C aan de orde is. Hoe kunnen wij als leidinggevend, L, hier verandering in brengen?

Er is de afgelopen maanden veel geschreven en gesproken over het disfunctioneren van de medezeggenschap binnen Defensie. Aan de hand van een aantal recente ontwikkelingen op het gebied van medezeggenschap geef ik hieronder mijn visie.

Besluit Medezeggenschap

Het Besluit is er, maar alle partijen (werkgever en werknemers) waren en zijn het erover eens dat het bij Defensie nog steeds in de kinderschoenen staat. De verwachting dat de medezeggenschap als een volwaardige gesprekspartner gezien zou worden is helaas niet uitgekomen. Hoe kan dit, terwijl iedereen altijd zijn mond vol heeft van het feit dat medezeggenschap zeer belangrijk is? Het antwoord is tweeledig:

1. De relatie krijgsmacht en medezeggenschap is per definitie een moeilijke relatie. Het (voorbereiden op) operationeel optreden stelt bepaalde eisen aan het personeel en aan de inrichting van de organisatie die zich meestal niet verhoudt met de kritische rol die de medezeggenschap uit de aard van haar taak inneemt.
2. Het politiek primaat. Op een groot aantal voor het personeel zeer ingrijpende veranderingen heeft de medezeggenschap totaal geen invloed. De politiek heeft besloten (afstoting onder-

delen of sluiting vliegveld) en de defensieleiding dient dit uit te voeren.

Een voorbeeld...

In een CDS-aanwijzing van begin dit jaar over reorganisaties bij de Commando's Zeestrijdkrachten, Landstrijdkrachten en Luchtstrijdkrachten wordt gesteld dat, indien de CDS niet akkoord gaat met het Voorlopig Reorganisatieplan (VRP) het wordt teruggezonden naar de opdrachtgever onder vermelding van de tekortkomingen. Ondanks het feit dat de vertegenwoordiger van de werkgever

de relatie tussen de krijgsmacht en medezeggenschap is per definitie moeizaam

(lees projectleider) met de medezeggenschap overeenstemming heeft bereikt moet het overlegtraject wederom doorlopen worden indien de opgedragen aanpassingen elementen bevatten die in aanmerking komen voor overleg met de medezeggenschap en/of het georganiseerd overleg.

Uit de aanbiedingsbrief naar aanleiding van de CDS-aanwijzing blijkt hoe 'belangrijk' de staatssecretaris de medezeggenschap vindt: "Ik wil hierbij benadrukken dat onderhavige CDS-aanwijzing →

an sich [noot: sinds wanneer gebruiken we dit soort uitdrukkingen in schriftelijke correspondentie] geen onderwerp van overleg is...". Hoezo geen onderwerp van overleg? Van het één op andere moment kan door een overeenkomst die gemaakt is door de werkgever en de vertegenwoordigers van het personeel (MC) een streep worden gezet.

Er is hier dus sprake van L#M=C

Moeizame relatie

Het is toch vreemd dat over het algemeen tijdens operationele inzet L=M=C geen problemen oplevert. De leidinggevende heeft ook in deze situatie regelmatig overleg met zijn ondergeschikten. Een operationele commandant zal op basis van de ter beschikking staande informatie een besluit moeten nemen. Hier is hij/zij voor opgeleid en eindverantwoordelijk.

Bij niet-operationele inzet gelden echter andere spelregels. Ook hier zal de commandant regelmatig overleg hebben met de vertegenwoordigers van zijn eenheid. Op basis van de ter beschik-

er moet toch nog wel wat water door de Rijn stromen voordat een en ander gerealiseerd zal zijn

king staande gegevens zal hij/zij een besluit moeten nemen.

Echter, met één groot verschil: er is geen sprake "van leven of dood" en derhalve zal in dit geval aan de stem van de MC een zwaarder gewicht gegeven moeten worden.

De relatie tussen leidinggevend en ondergeschikten zou juist binnen Defensie goed moeten zijn. Samen moet de "klus" immers geklaard worden. Leidinggevend kunnen niet zonder hun kader. Waarom is op het gebied van de MC de relatie dan zo gebrouilleerd?

Misschien ligt dit aan de definitie L=M=C.

Binnen het Besluit Medezeggenschap Defensie (BMD) moet er sprake zijn van de definitie SL=M=C, waarbij "SL" dan staat voor Sociaal Leiderschap.

Hoog tijd voor een nieuw Besluit

Het is dus hoog tijd voor een nieuw Besluit, waarin de rechten en de plichten van zowel de werkgever als de werknemers zijn verankerd. En wel op een zodanige wijze dat de spelregels voor iedereen duidelijk zijn en waaraan alle partijen (dus ook de L) zich moeten houden.

In het nieuwe Besluit, het concept BMD, wordt de medezeggenschap bij Defensie op een hoger niveau belegd. Op dit niveau wordt nu nog het overleg door de centrales van overheidspersoneel gevoerd. Er zullen dus hele duidelijk afspraken gemaakt moeten worden wie wat gaat doen. Dit om te voorkomen dat er de komende jaren "landje pik" gaat ontstaan tussen twee partijen die van nature aan dezelfde kant staan. De werkgever zal in dat geval de lachende derde zijn.

Belangrijk is dat het nieuwe Besluit dus duidelijkheid schept over wie wat op welk niveau doet.

Het concept BMD is duidelijk een "zusje" van de Wet op de OndernemingsRaden (WOR) maar wel gericht op de specifieke situatie van Defensie. Het voorziet, overeenkomstig de structuur van Defensie, in een gelaagde opbouw. Het concept- BMD heeft als uitgangspunt de medezeggenschap dicht bij de werkvloer te brengen en daarbij een opbouw naar de top toe aan te brengen. Met andere woorden; er wordt gewerkt/gestreefd naar een getrapte vorm van medezeggenschap.

Meerwaarde voor middelbaar en hoger personeel

In het concept-BMD wordt, zoals aangegeven, de MC-structuur hoger belegd. Er zal bij de zeven defensieonderdelen een DMC worden ingericht die de bijzondere commissies zal gaan vervangen. Verantwoordelijkheden die nu nog bij de centrales (vakbonden) liggen zullen in de naaste toekomst door het defensiepersoneel zelf worden behartigd. Als FVNO/MHB ondersteunen wij deze gedachte, maar er moet toch nog wel wat water door de Rijn stromen voordat een en ander gerealiseerd zal zijn.

Medezeggenschap: ook uw belang!

De FVNO/MHB is een voorstander van het invoeren van een Centrale Medezeggenschapscommissie (CMC) onder de voorwaarde dat de MC-verkiezingen op twee niveaus plaatsvinden, namelijk op de werkvloer (MC) en op het niveau van een Defensieonderdeelmedezeggenschapscommissie (DMC). Als aan deze beschreven trapsgewijze vertegenwoordiging invulling wordt gegeven zal de participatie van officieren en middelbaar en hoger burgerpersoneel in de medezeggenschap hopelijk sterker worden. Vanuit de FVNO/MHB zijn wij nu bezig om een en ander (voordat de datum van de verkiezingen plaatsvindt) te begeleiden.

Medezeggenschapsbundel

De FVNO/MHB heeft een bundel Medezeggenschap samengesteld. Deze bundel is voorzien van de meest recente informatie en is onderverdeeld in de hoofdstukken "Heden" en "Toekomst". Met deze bundel hopen wij onze vertegenwoordigers in medezeggenschapsorganen, zowel lokaal als regionaal, een steuntje in de rug te geven in het belangrijke werk dat de medezeggenschap inhoudt. U kunt deze bundel bij mij, MC-coördinator van de FVNO/MHB, aanvragen. Mail: pvs@fvno.nl, tel: 070-3839504. ←

Noot

1. Bijlage bij de brief van de staatssecretaris van Defensie van 13 februari 2006, nr. P/2005021163.

L=M=C

Aanvullende
Verzekering
al vanaf
€ 3,25!

Zorgzaam verzekerd zoals het ú past

De goedkoopste zorgverzekering speciaal voor u!

Samen met de gezin, maar iedereen heeft een zorgverzekering nodig. De uitdaging is om ieder individu een optimale zorgverzekering te bieden. De een heeft immers behoefte aan de basisverzekering, terwijl de ander beter maximaal verzekerd is. Met een basisverzekering vanaf € 58,80 per maand biedt Zorgzaam de goedkoopste zorgverzekering speciaal

voor jouw Defensie-, Burgerpersoneel en alle gezinsleden. Tevens biedt Zorgzaam met zijn aanvullende verzekeringen een grote toekomstbestendigheid. Wat pakket is ook beschikbaar, u weet zeker dat u altijd voordelig zit. Want Zorgzaam is ondergebracht bij Univé en wordt zonder winstoogmerk.

Zie FVNO bulletin nr. 8 voor meer informatie over de nieuwe productlijn van Zorgzaam.

Wilt u weten hoe laag uw premie wordt?

Vul dan de premiekaart in of bezoek

www.zorgzaamverzekerd.nl

ZORGZAAM
Zorgzaam verzekerd

UNIVÉ

INTERVIEW LNTKOLMARNIS D. BOSCH

Dr. M. (Michiel) de Weger, wetenschappelijk onderzoeker bij de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) te Breda, staat deze keer centraal in de rubriek In Beeld. Medio 1995, na zijn studie politicologie, is hij als dienstplichtig officier opgekomen bij de KM en heeft daar gewerkt tot eind 1997. Hij is geboren te Gouda op 18 oktober 1970.

Waarom ooit naar de Koninklijke Marine?

“Ik behoorde in 1995 tot één van de laatste lichtingen dienstplichtigen en het leek me wel leuk om naar de KM te gaan. Men vroeg bij de selectie: “Heeft u familie bij de marine?” Ik wist er drie te noemen en ben toen aangenomen. Uiteindelijk heb ik ook nog een jaar bijgetekend. Prima tijd gehad als Fundamenteel Voorlichter (internationale politiek) op zo’n beetje alle KM-scholen: van EMMV/EVO tot KIM, en ook in de staf op het Instituut Defensie Leergangen en als medewerker bij Directie Personeel KM. Bij deze directie, bij de afdeling onderwijs, heb ik reorganisatieonderzoeken uitgevoerd. In 1997 heb ik de KM verlaten. Daarna als (strategie) consultant bij CapGemini gewerkt en sinds mei dit jaar heb ik een aanstelling bij de NLDA.”

Hoe was die eerste opleiding bij de marine?

“Goed. Wij waren als academici een bijzondere klas van eigenwijze snotneuzen. De docenten gingen daar zeer volwassen mee om. Dus een prima tijd gehad. Na drie maanden ben ik via de werkgroep KMR lid geworden van de KVMO en ben ik nog 2 jaar voorzitter van die werkgroep en lid van het Hoofdbestuur geweest. Daarna heb ik enkele jaren in de redactie van het Marineblad gezeten.”

Wie zijn uw helden en waarom?

“Ik bewonder op dit moment Midas Dekkers, de bioloog. Hij schrijft aan de populaire kant van de wetenschap over de mens. Hij wijst ons erop dat we eigenlijk gewoon dieren zijn. En dat houdt hij ook vol, ondanks de kritische reacties. Mensen nemen dingen van elkaar over zonder dat dit enig biologische nut heeft. Wij zijn ook ‘de enige dieren die dat doen’, aldus Midas Dekkers. Hij houdt ons een spiegel voor.”

Wat maakt u trots?

“Het ontwikkelen van bruikbare ideeën, concepten, dat maakt me trots. Een idee dat jezelf ontwikkelt, waar je met z’n allen wat aan

hebt. Bijvoorbeeld de ontwikkeling dat de klassieke militaire taken naar de achtergrond verdwijnen en de krijgsmacht steeds meer politietaken uitvoert. De vraag naar grootschalige geweldstoepassing zal zich minder sterk ontwikkelen dan de vraag naar politieachtig optreden.”

Hoe ziet u zich dat verder ontwikkelen?

“In het openbare orde-deel binnen Nederland zelf wordt de taak van de krijgsmacht steeds minder. Rampen laat ik daar even buiten, dat zal groeien, denk aan milieurampen en grootschalige terreurdaden.

ik zie de politie en de marechaussee verder groeien en dit zal ten koste gaan van de krijgsmacht en zeer zeker ook van de KM

In het buitenland doen wij als krijgsmacht juist steeds meer politiewerk. Ik zie de politie en de marechaussee verder groeien en dit zal ten koste gaan van de krijgsmacht en zeer zeker ook van de KM, want wat kan de vloot doen op het land? In de toekomst zullen vredesoperaties ook door speciale politie-eenheden worden uitgevoerd.”

Hoe beoordeelt u de reorganisatie van de Nederlandse krijgsmacht?

“Goed dat het gebeurt. Veel ondersteunende, maar ook militaire organisaties lijken op elkaar. Het is dan goed om die zaken meer te bundelen. Gezien het moderne, geïntegreerde optreden was het ook goed ingezette eenheden onder een duidelijke joint leiding te plaatsen. Defensie kan kleiner en slimmer. Doe dat dan ook. Er zullen bijvoorbeeld veel minder *Joint Strike Fighters* worden aangekocht dan dat er nu F-16’s zijn. Het rechtvaardigt nog net dat je een eigen (luchtmacht) organisatie behoudt. Wordt het

minder dat moet je het internationaal samenvoegen, met Belgen, Duitsers en Britten wellicht. Ook de marine heeft nog te veel zware middelen voor wat er nu gevraagd wordt. Ik zie weinig werk voor de vloot. Er is een duidelijk verschuiving richting land-optreden. Daar, op het land, zie ik steeds minder geweldsoptreden. Dus nog minder fregatten en meer mariniers ervoor in de plaats? Lijkt mij nuttiger.”

Hoe kijkt u naar de organisatiecultuur bij de KM, gezien uw ervaring in het bedrijfsleven?

“Bij de marine viel mij op dat werk en privé heel veel met elkaar worden besproken, meer dan in het bedrijfsleven. Het is “boyish”, heel rauw allemaal en in het bijzonder bij de vloot heel erg op materieel gericht. De mariniers zijn veel meer gericht op de mens, werken in teams. Op de vloot werkt men meer zelfstandig aan zijn eigen taak. Die twee culturen zijn volgens mij dan ook heel verschillend. Mariniers lijken meer op de SWAT-teams (*Special Weapons and Tactics*) van de politie en de KL dan op de vloot, denk ik.

De buitenstaander denkt dat de krijgsmachtcultuur heel hard is, maar deze is softer dan menigeen denkt. Er wordt veel gepolderd, om de relaties met elkaar goed te houden. Vaak is men niet consequent genoeg, denkt men ‘laat ik voorzichtig optreden, misschien kom ik hem later nog weer tegen en ben ik afhankelijk van hem.’ Te weinig wordt uitgesproken en te weinig echt duidelijk beslist. *We willen iedereen aan boord houden.* De leiding is heel hoffelijk, maar ook heel stijf. Weten ze wel wat er op de werkvloer leeft?

Sociaal leiderschap prima, in de zin van in sociaal verband leidinggeven, maar wees vooral consequent: fout is fout. Overigens spelen deze kwesties ook in het bedrijfsleven, zeker in grotere orga-

nisaties. Misschien is het een nalatenschap uit de jaren ’70 en iets van de huidige generatie in de top.”

Wat is uw ambitie over 5 jaar?

“Ik vind onderzoek doen heel erg leuk, dus wat mij betreft werk ik hier over 5 jaar nog. Er is nog genoeg te onderzoeken: mariniers en landmacht zullen steeds meer eenheden opleiden die moeten en kunnen worden ingezet voor de zgn. sociale patrouilles, de marechaussee zal zeer zeker groeien en daar is ook nog veel onderzoek voor nodig en relevant. De marechaussee kan ook steeds meer worden uitgezonden, grootschalig voor dit soort

sociaal leiderschap is prima in de zin van ‘in sociaal verband leidinggeven’ maar wees vooral consequent: fout is fout

werk. Kijk naar de Italiaanse Carabinieri, 100.000 man, en waren met een paar duizend man naar Irak.”

Welke eigenschappen waardeert u in een medewerker van Defensie? Is er verschil tussen burger en militair?

“Men moet prettig zijn in de omgang en in het meedenken maar toch ook wel toegevoegde waarde leveren. Nieuwsgierig en probleemoplossend. Het grootste verschil met militairen is dat de burgers langer op eenzelfde functie zitten. Overigens moet je afvragen of militairen ook niet beter vier jaar voor een missie kunnen worden ingezet. Dat lijkt nu nog gek, maar zou misschien veel beter zijn voor de kennisopbouw en continuïteit. Veel van de huidige missies vragen daar denk ik om. Het straalt ook meer *commitment* uit naar de lokale bevolking. Misschien werf je veel minder gemakkelijk mensen, maar je hebt er ook minder nodig.”

Welke vraag zou u willen stellen en aan wie?

“Ik zou Midas Dekkers willen vragen naar militairen te kijken. Welk gedrag is nog vanuit de biologie te verklaren? De soms primaire reflexen van militairen die we zien tijdens missies, zijn die door middel van training en leidinggeven te kanaliseren, is dat te beïnvloeden? Of is en blijft er altijd instinctief gedrag? Is hier voldoende aandacht voor in de opleidingen van militairen?

Een vraag aan de politieke leiding; weet u wel genoeg over het menselijke gedrag om militairen in verschillende situaties te brengen en ze voor hen soms zeer bedreigend werk te laten verrichten?”

De Weger heeft recent een proefschrift geschreven over de binnenlandse taken van de krijgsmacht, waarbij hij zich afvraagt “wat doet die krijgsmacht precies en hoe is men aan die taken gekomen?” Een van de onderzochte taken is de taak van de BBE, ontstaan in de jaren ’70 van de vorige eeuw.

In mei 1987 werd het Amerikaanse fregat USS Stark in de Perzische Golf geraakt door een Exocet raket, afgevuurd door een Iraaks jachtvliegtuig, klaarblijkelijk in een geval van *mistaken identity*.¹

Security bubbles voor maritieme eenheden:

Incidenten

De Amerikaanse *rules of engagement* (ROE) voor eenheden in het Golfgebied werden daarna versoepeld: eenheden moesten proactief zijn in het nemen van de nodige maatregelen in zelfverdediging. Er ontstond zo feitelijk een *engagement zone* (*security bubble*) van enige zeemijlen rond Amerikaanse vlooteenheden, waarbinnen niet-geïdentificeerde eenheden als *presumed hostile* werden aangemerkt, gelet op de dreiging die alsdan van die eenheden zou uitgaan.²

Op 3 juli 1988 leken de systemen van de USS Vincennes aan te geven dat een Iraans vliegtuig, waarvan men dacht dat het een militair vliegtuig betrof, op een dalende koers richting de Vincennes vloog. Pogingen het vliegtuig te waarschuwen faalden. Toen het vliegtuig de *security bubble* rond de Vincennes was binnengevlogen zonder van koers te veranderen werd besloten het toestel neer te halen. Zoals thans bekend betrof het een civiel vliegtuig en bleken de gegevens in de commandocentrale verkeerd te zijn afgelezen.³

Op 12 oktober 2000 lag de USS Cole in de haven van Aden in Yemen toen

een bootje langsij kwam en zich tegen de wand van de Cole tot ontploffing bracht, met enorme schade en meerdere doden tot gevolg.⁴ Hierna benadrukte de Amerikaanse marine wederom de regels aangaande nabijbeveiliging, met name tijdens bezoeken aan vreemde havens. Ook thans geldt dus weer feitelijk een vorm van *engagement zone* waarbinnen niet-geïdentificeerde personen, vaar- en vliegtuigen mogelijk als *presumed hostile* zullen worden aangemerkt.

Hoewel de voorbeelden aangeven dat er een gegronde reden kan bestaan voor het instellen van dergelijke zones, toont het voorbeeld van de Vincennes dat dergelijke zones in combinatie met verkeerde inschattingen tot desastreuze gevolgen kunnen leiden. Gegeven de grenzen van het menselijk vermogen, zeker onder chaotische omstandigheden, roept dit de vraag op of het afkondigen van dergelijke zones juridisch verdedigbaar en verantwoord is. En als zij dat al zijn, waarop zijn zij dan gebaseerd?

Een zwaar beschadigde USS Cole (USMC)

de vraag is of het afkondigen van *engagement zones* juridisch verdedigbaar en verantwoord is

gelegitimeerde verdediging of zeepbel?

Hieronder worden eerst de twee gangbare vormen van *engagement zones* beschreven (de statische en de dynamische zone), ieder gevolgd door een korte juridische analyse. Daarna wordt het inherente recht op zelfverdediging kort gezien, om tot slot deze analyses te combineren in een conclusie.

Statische zones

Het fenomeen statische *engagement zone* is niet nieuw. Statische zones zijn al vaker gebruikt in gewapende conflicten, waarbij de zones rond het Verenigd Koninkrijk in de Eerste Wereldoorlog en de zone rond de Falkland eilanden in 1982 bekende voorbeelden zijn.⁵ Dergelijke zones dienen twee hoofddoelen: het waarschuwen dat scheepvaart binnen deze zones een verhoogd risico loopt, om binnenvaren te ontmoedigen, en het vereenvoudigen van de identificatieprocedure, en dus het verkorten van de tijd waarna gereageerd kan worden, van de belligerente vlooteenheden bij het onderscheppen van vijandelijke scheepvaart. De “moderne” zones, zoals die rond de Falklands, voegen daar nog een doelstelling aan toe: het compartimenteren van het conflict, teneinde verdere escalatie te voorkomen.⁶

Statische *engagement zones*, ook wel *exclusion zones*, bestaan ook in tijd van vrede. Zo is het gebruikelijk om via een *Notice to Mariners* en *Notice to Airmen* te waarschuwen voor militaire oefeningen, waaronder raketproeven, enz., en zo te pogen de civiele scheepvaart buiten een gebied te houden en daardoor het werk van de deelnemende vlooteenheden te vereenvoudigen. Het spreekt voor zichzelf dat het gebruik van dergelijke zones aan strikte voorwaarden is gebonden en dat zij niet automatisch of volledig de aansprakelijkheid doet verschuiven naar de schipper die toch de zone binnenvaart. De zogenaamde *clear range* procedures blijven dan ook van kracht.

De rechtmatigheid van deze statische zones is sterk afhankelijk van de wijze waarop zij worden toegepast. Er bestaat immers een wezenlijk spanningsveld tussen dergelijke zones en het recht op vrije vaart op volle zee.⁷ Het afgrendelen van delen van de volle zee is formeel niet rechtmatig. Het recht op vrije vaart geeft echter niet zozeer een absoluut recht om overal te varen, maar bepaalt dat het gebruik van de volle zee aan eenieder vrijstaat

voor zover de rechten van anderen niet in het geding komen. Het is mogelijk om dergelijke zones zo in te richten dat de rechten van anderen niet geschaad worden. Het afdwingen van dergelijke zones zal dan echter door overtuiging en overreding, gecombineerd met enige mate van gezond verstand, moeten plaatsvinden zonder formele ontzegging van de toegang tot het gebied. Daarnaast moet de zone uiteraard ruime bekend worden gemaakt, en moet de locatie geen gangbare vaarroutes doorkruisen, c.q. moeten vaarroutes door de zone worden ingesteld. De rechtsbron voor deze zones is zwak. Er is geen verdrag waarin een recht op het instellen van dergelijke zones is opgenomen.⁸ Gelet op de geschiedenis en het relatief brede gebruik van het middel kan echter worden beargumenteerd dat hier sprake is van een regel van internationaal gewoonterecht. Daarvoor is dan wel vereist dat de landen die het middel erkennen, overtuigd zijn dat de regels daaromtrent rechtsregels zijn. Dit kan echter ten aanzien van deze zones niet met volle zekerheid worden gesteld.

Dergelijke zones hebben even vaak kritiek opgeroepen als dat zij erkend zijn.⁹ Hoewel de bezwaren vaak te maken hadden met de locatie of omvang van een zone, is niet geheel duidelijk of internationaal voldoende brede steun bestaat voor het erkennen van deze zones als onderdeel van het internationale gewoonterecht. Eerder lijkt hier dan ook sprake te zijn van een *gedoogd* middel in het internationale zeerecht.

Dynamische zones

Van een andere orde zijn de zones die als een dynamische *engagement zone* of *security bubble* meereizen met een schip of vlootverband. De meest extreme vorm hiervan is feitelijk een vrijbrief om niet-geïdentificeerde doelen binnen deze zone direct uit te schakelen, zonder nader onderzoek naar de aard of intentie van het betreffende object. Het enkel aanwezig zijn in deze zone is voldoende. Minder extreme vormen vereisen uiteenlopende niveaus van zekerheid over de aard of intentie van het aan te vallen doel. In deze vorm is geweldgebruik toegestaan in antwoord op een bepaald dreigingsprofiel, mits is voldaan aan de eisen van noodzaak, proportionaliteit en doelidentificatie. ➔

Over dynamische zones lopen de meningen uiteen. Volgens sommigen is het een oud uitgangspunt dat vlootverbanden de directe omgeving als verboden gebied mogen beschouwen, teneinde de nabijbeveiliging te kunnen zekerstellen. (AVDD)

Over deze zones lopen de meningen uiteen. Volgens sommigen is het een oud uitgangspunt dat vlootverbanden de directe omgeving als verboden gebied mogen beschouwen, teneinde de nabijbeveiliging te kunnen zekerstellen. Anderen zijn hier kritischer over en wijzen erop dat waar de statische zones al tot gevaarlijke situaties kunnen leiden, dynamische zones nog meer verstoring van de overige scheepvaart kunnen veroorzaken en meer risico's met zich brengen dat (onbedoelde) slachtoffers ontstaan.¹⁰

een security bubble reist mee met een schip of vlootverband

Voor statische zones werden enkele doelstellingen aangedragen, van het vereenvoudigen van de onderschepping van vijandelijke scheepvaart tot het veiligstellen van militaire oefeningen op zee. Voor dynamische zones gelden deze doelstellingen minder tot niet; deze doelstellingen zijn immers in de regel verbonden aan

een vastomlijnd gebied. Dynamische zones zijn echter vrijwel uitsluitend gekoppeld aan de belangen van de eigen verdediging en dienen ter ondersteuning of vereenvoudiging van de uitoefening van het inherente recht op zelfverdediging.¹¹ Hoewel dit hun rechtsbron duidelijk maakt, namelijk als afgeleide van datzelfde recht op zelfverdediging, maakt dat hun rechtmatigheid niet duidelijker. Daarvoor dient eerst het recht op zelfverdediging zelf nader te worden bestudeerd.

Het recht op zelfverdediging in de maritieme context

Het begrip “zelfverdediging” kent vele betekenissen, afhankelijk van de context waarin het wordt gebruikt. Deze betekenissen verschillen sterk van elkaar en leiden tot verschillende bevoegdheden en voorwaarden voor degene die het recht toepast. Onderstaande vormen van zelfverdediging zijn voor deze discussie weliswaar niet relevant maar worden ten behoeve van het betoog hieronder toch genoemd :

- het recht op nationale zelfverdediging; dit vergt een besluit op politiek niveau en is geen rechtsbasis voor zelfstandig handelen van een commandant. Zie echter hieronder wat betreft *unit self-defense*.
- het recht op *force protection* in het kader van een militaire operatie; alle bevoegdheden in het kader van een militaire operatie

vloeien voort uit het betreffende mandaat en de bijbehorende ROE. Deze zijn missiespecifiek, zodat hier geen sprake is van zelfstandige *security bubbles* zoals hier wordt bedoeld.

- het individuele recht op zelfverdediging (“noodweer”) uit artikel 41 van het Wetboek van Strafrecht; deze strafuitsluitingsgrond is naar de aard van het middel en vanwege de duiding ervan in de jurisprudentie ongeschikt als rechtsbasis voor militair optreden. Dit “recht” is bedoeld voor individuele gevallen waarin (overige) rechtsbases voor geweldgebruik ontbreken en het gebruik van geweld de enige mogelijkheid is om (kort gezegd) het eigen of andermans leven te beschermen tegen een onmiddellijke en wederrechtelijke aanval.¹²

Tussen b. en c. past nog een aanvullende, en voor deze discussie essentiële, vorm van zelfverdediging: het recht op *unit self-defense*. Militaire eenheden zijn (evident) meer dan een verzameling individuen en hebben een wezenlijk andere status dan “gewone” groepen personen of vaartuigen. Zij zijn als het ware kleinschalige vertegenwoordigingen van de soevereine Staat waartoe zij behoren. Deze status wordt onder meer uitgedragen door de absolute immuniteit voor een vreemde rechtsmacht die marineschepen onder het internationale recht genieten. Op deze benadering van marineschepen als vertegenwoordiging

van de soevereine Staat is ook het recht op *unit self-defense* gebaseerd. Elk schip, of elk verband van schepen dat als één geheel manoeuvreert en optreedt en dus als één eenheid kan worden beschouwd, heeft het inherente recht om zichzelf te verdedigen tegen een (onmiddellijk dreigende) gewapende aanval en daartoe proportioneel en noodzakelijk geweld aan te wenden. Het spreekt voor zichzelf dat de aanval waartegen wordt verdedigd niet mag zijn uitgelokt of geprovoceerd.¹³ Dit recht geldt te allen tijde, dus ook tijdens bezoeken aan vreemde havens en wordt beschouwd als een microversie van het recht op nationale zelfverdediging.

Onvoorzichtig gebruik van dit recht kan tot grote internationale politieke gevolgen leiden en het onjuist gebruik kan tot juridische gevolgen leiden voor de betreffende commandant. Hierin schuilt enige vergelijking met het “gewone” noodweerrecht, waarbij eveneens het individu dat van dit recht gebruik maakt achteraf, mogelijk in rechte, zijn handelen zal moeten verantwoorden en onderbouwen. Faalt de onderbouwing ten aanzien van de noodzaak, de proportionaliteit of de feitelijke (onmiddellijk dreigende) aanval dan zal het beroep op dit recht geen stand houden en zal vervolging haast onvermijdelijk zijn. De commandant heeft dan mogelijk te roekeloos gehandeld. Deze afweging wordt echter nog verder gecompliceerd door de wetenschap dat te voorzichtig handelen, als andere uiterste, de levens van de bemanning op het spel zet. Bij een reguliere dreiging speelt hierin nog mee het bereik en de destructieve werking van moderne wapensystemen, terwijl bij een asymmetrische dreiging een verkeerde identificatie tot onschuldige burgerslachtoffers kan leiden.

Elk beroep op zelfverdediging valt of staat met het kunnen aantonen van een (onmiddellijk dreigende) aanval. (AVDD)

Conclusie: voorwaarden voor security bubbles als zelfverdedigingsmiddel

Gegeven de uiteenzetting hierboven is het niet verwonderlijk dat middelen worden gezocht om de afweging ten aanzien van geweldgebruik in zelfverdediging te vereenvoudigen en, zo moge- ➔

BOEKSIGNALEMENT

Militair Vervoer Verbeeld.
Transport bij de krijgsmacht
1900-2006

Red : A. van der Peet
Uitgever : Boom, Amsterdam
Omvang : 162 pag. geïll
Prijs : € 19,50
ISBN : 90 8506355 8

Het Nederlands Instituut voor Militaire Historie presenteert een fotoboek over ruim honderd jaar Nederlands militair transport. In dit rijk geïllustreerde boek komen voor het eerst krijgsmachtbreed het materieel, de mensen en de organisaties aan bod die de afgelopen eeuw betrokken waren bij de bewegende logistiek van de Nederlandse krijgsmacht.

Of het nu met paarden met schepen of met vliegtuigen, op de Noord-Duitse Laagvlakte of in Irak, onder vijandelijk vuur of veilig in het achterland is, transport bij de krijgsmacht is een uitdaging zonder einde. Zonder adequaat vervoer is het onmogelijk om militaire eenheden met hun uitrusting snel en efficiënt op het juiste moment op de juiste plaats in te zetten. Logistiek specialisten in uniform dienen daarom bij de tijd te blijven.

Bekende transportmiddelen zoals de 'dikke DAF' (de YA 328) van de landmacht, de Fokker F-27 van de luchtmacht, maar ook het huidige transportschip van de marine, de Hr.Ms. Rotterdam, passeren de revue. Ook wordt stilgestaan bij uitzonderlijk vervoer als gewondentransport door patrouillevliegtuigen, vrachtwagens die mitrailleurbunkers vervoeren of landingsvaartuigen die beladen zijn met locomotieven. Het militaire transportverleden van Nederland in de voorbije eeuw wordt zo in woord en in beeld, in zijn vele facetten ten tonele gevoerd.

worden, al was het alleen maar om feiten en fictie te kunnen scheiden Griffin weet wel wat hij noemt de feiten – voor zo ver ze bekend zijn en we moeten maar aannemen dat het inderdaad de feiten zijn – op een toegankelijke wijze te rangschikken. Hij constateert leemtes die hij soms door middel van redeneren probeert in te vullen, hetgeen suggestief werkt, of door simpelweg een concrete vraag te stellen. De leemtes en vragen kunnen of worden niet door de officiële verklaringen beantwoord, wat ook weer vragen oproept. De auteur doet pogingen om dit te verklaren waardoor ook hij bijdraagt aan de jungle van de complottheorieën. De bij het boek gevoegde DVD-documentaire 'Confronting the Evidence: A Call to Reopen the 9/11 Investigation' draagt hier niet alleen aan bij maar bevestigt ook de gedachte dat het boek wel eens een onderdeel van de lobby zou kunnen zijn voor *Scolars for 9/11 Truth*. Hij maakt sinds 2005 deel uit van deze groep academici die pleit voor nader en onafhankelijk onderzoek naar de aanslagen.

Griffin is hoogleraar aan de *Claremont School of Theology* in Californië. Het is zijn taak als wetenschapper om zich niet per definitie neer te leggen bij de officiële verklaringen van 11 september. Hierin is hij geslaagd en dat maakt het lezen van dit boek de moeite waard maar hier had zijn ambitie moeten stoppen. Hij had kunnen volstaan met de constatering dat het voorlopig gissen blijft naar de werkelijke verontrustendheid van de verklaringen. Dat dit alles te maken heeft met de *War on Terror* waarin de regering Bush zich stortte en de nog lopende ambtstermijn van de president is evident. 9/11 was het startschot van een campagne en een wereldomvattende veldtocht of kruistocht en dat geeft de incidenten van die dag een mythische betekenis. Mede vanwege het fiasco van de veldtocht zal het nog generaties duren voordat op Griifin's discussiepunten een steekhoudend antwoord komt.

A.J.E. Wagemaker

website een aantal aanwijzingen te plaatsen 'ter herkenning van verkeerde informatie' en om complottheorieën te kunnen identificeren omdat deze zelden waar zijn – hoewel ze een grote aantrekkingskracht hebben. Je kunt je natuurlijk af blijven vragen wat inlichtingendiensten nu wel en niet wisten, waarom de logboeken van de diverse instanties niet overeenkomen en waarom er door niemand adequaat gereageerd werd op allerlei signalen maar is dit geen wijsheid achteraf.

Feit blijft dat de symbolische waarde en het effect veel sterker zijn dan de gebeurtenissen zelf. Onderzoeksjournalisten wakkeren dit aan, vooral in de VS. Elvis? Die leeft nog. JFK? Die is vermoord door de mafia, de CIA, de Black Panthers of zelfs zijn eigen vrouw. 9/11 zal daarom nog lang in de frontlinie en de slag om de waarheid liggen. Een land dat de oorlog in Irak verliest, het project om het Midden Oosten te pacificeren in rook ziet opgaan en opgescheept zit met een president in wie het vertrouwen is verloren zoekt naar simpele verklaringen voor complexe problemen die ingang leken te zijn gezet door de aanslagen van Al Qa'ida.

Het werk van Griffin vormt eigenlijk geen uitzondering. Misschien is het wel beter om het boek te beschouwen als een verwoording van gevoelens en vragen die leven onder een groot gedeelte van de Amerikanen. Uit recente opiniepeilingen in de VS bleek bijna de helft van de Amerikanen te geloven dat de door de regering ingestelde 9/11 commissie zaken in de doofpot trachtte te stoppen. Een derde van de Amerikanen gelooft zelfs dat het Witte Huis geholpen heeft bij de aanslagen. Ook de populariteit van de internetdocumentaire 'Loose Change' is een teken aan de wand, sinds mei heeft het een nummer-1 notering in de Google video top 100. 9/11 complottheorieën zijn aan de orde van de dag met miljoenen weblinks, tientallen boeken en een verzameling Amerikaanse twijfelars die bekendstaan als de '9/11 Truth Movement.

Een boek met een titel '11 september, Een onderzoek naar de feiten' (oorspronkelijke titel: The New Pearl Harbor – Disturbing Questions about the Bush Administration and 9/11) is veelbelovend omdat het orde in brei lijkt te brengen. Prof. Dr. David Ray Griffin slaagt hierin slechts gedeeltelijk omdat lang niet alle feiten openbaar zijn en de brei nog nauwelijks te overzien of te ordenen is. Wie het boek gelezen heeft kan slechts tot de conclusie komen dat nog veel onderzoek gedaan moet

11 september, Een onderzoek naar de feiten

Auteur : Griffin D.
Uitgever : Lemniscaat
Omvang : 250 pag.
Prijs : € 19,95
ISBN : 90 5637856 2

Er is literatuur van voor 11 september 2001 en er na. Deze dag is symbool voor een scharnierpunt in de geschiedenis. Net zoals de val van de Muur of de moord op Kennedy krijgt een dergelijke scène een haast mythische betekenis omdat iedereen beeld heeft bij de details, originaliteit en oorspronkelijkheid. De 'onvoorstelbare' gebeurtenissen op 11 september 2001 in de Verenigde Staten hebben geleid tot stapels publicaties plus de meest uiteenlopende visies op de oorzaken en gevolgen ervan. Vijf jaar na dato zijn de voorvallen van die dag nog steeds in nevelen gehuld en zullen ze dat voorlopig ook wel blijven.

11 september is synoniem geworden dat alles van het ene op het andere moment anders kan zijn. Niet alleen vliegtuigen explodeerden in de WTC-torens en het Pentagon, er explodeerde ook een wereldbeeld. Zekerheden en zelfvertrouwen verdwenen van het ene op het andere moment. Dergelijke ingrijpende gebeurtenissen zijn inspirerend voor kunstenaars en schrijvers maar hebben ook effect op de beleidsmakers. Op het niveau van de agendering is de impact dat het perspectief drastisch veranderd wordt en het geheel nieuwe vragen en onderwerpen introduceert. Het uiteenspatten van de zekerheden is onderwerp op het niveau van de metafoor te meer omdat met angst en onzekerheid alleen niet valt te leven.

Gewoonlijk worden vele pogingen ondernomen om wereldschokkende gebeurtenissen te verklaren, 9/11 is geen uitzondering. In 2005 reageerde het State Department op de veelheid van theorieën en verklaringen door op de eigen

Het daarbij aangeven dat deze zone is ingegeven door een verdedigingsnoodzaak en het dreigen met de gevolgen van het verder binnendringen in deze zone dragen dan in belangrijke mate bij aan het inschatten van de intenties van betrokkene indien deze de waarschuwingen negeert. Hoewel dit de commandant niet ontslaat van de overige hierboven genoemde verplichte afwegingen, biedt de *security bubble* aldus een wezenlijke bijdrage aan het invullen van het bewijs omtrent de (vijandige) bedoelingen van het aan te vallen doelwit.

De conclusie is dan ook dat *security bubbles* geen rechtvaardiging of grondslag zijn voor automatisch geweldgebruik. Die theorie is juridisch bezien inderdaad een zeepbel. Zij zijn echter wel een nuttig toetsmiddel in het beoordelingsproces of geweld noodzakelijk is in zelfverdediging. Als zodanig kunnen zij dus, mits op juiste wijze gebruikt, een belangrijk hulpmiddel zijn voor het uitvoeren van een gelegitimeerde verdediging.

drs. J.F.R. Boddens Hosang is werkzaam bij de Directie Juridische Zaken van het ministerie van Defensie als Hoofd van de Afdeling Internationale en Juridische Beleidsaangelegenheden.

Noten

1. Rochlin, G.I., *Trapped in the Net: The Unanticipated Consequences of Computerization*, Hoofdstuk 9, para 23 – 29. Volgens sommige rapporten was de vlieger in de veronderstelling dat de Stark een olietanker was, onderweg van of naar het Iraanse Kharg olielaadeiland.
2. Wilson, G.C. "Navy Missile Downs Iranian Jetliner", *Washington Post*, 4 juli 1988.
3. Swartz, L. "Overwhelmed by Technology: How did user interface failures on board the USS Vincennes lead to 290 dead?" xenon.stanford.edu/~lswartz/vincennes.pdf.
4. Zie onder andere het ongerubriceerde deel van het onderzoeksrapport op <http://www.mipt.org/pdf/usscolemmissiono1092001.pdf>
5. Politakis, G.P. *Modern Aspects of the Laws of Naval Warfare and Maritime Neutrality*, Londen, 1998, pp. 40 – 54 en 76 – 80.
6. Feitelijk waren het Verenigd Koninkrijk en Argentinië in gewapend conflict, zodat ook aanvallen op elkaars grondgebied juridisch geoorloofd waren. Geen van beide partijen was echter bereid om het conflict op die wijze te laten escaleren.
7. Nadrukkelijk wordt deze discussie beperkt tot de volle zee. In territoriale wateren zijn statische zones aan een ander rechtsregime onderworpen. Een volledige discussie daarover gaat echter te ver voor dit artikel.
8. Het (zee-)oorlogsrecht bevat geen specifieke verdragsbepalingen omtrent "engagement zones". Het Verdrag inzake het recht van de zee (Montego Bay, 1982) verleent geen geweldbevoegdheden en bevat evenmin enige bepalingen aangaande *engagement zones*.
9. Politakis, op. cit. noot 5. Zie ook Fenrick, W.J., "The Exclusion Zone Device in the Law of Naval Warfare", *Canadian Yearbook of International Law*, Vol. XXIV, 1986.
10. Voor argumenten pro en contra, zie Fenrick, op.cit. noot 8.
11. Zie met name O'Connell, D.P., *The Influence of Law on Sea Power*, Manchester, 1975, pp. 164 – 168.
12. Noodweer is een complex onderdeel van het strafrecht. Hoewel het de auteur bekend is dat er veel vragen bestaan over de interactie tussen dit beginsel en militair optreden (met name in relatie tot "self-defense" als uitzonderingsregel in de ROE) is dit onderwerp dermate complex dat een gedegen uitleg buiten de grenzen van dit artikel over *security bubbles* valt.
13. Stephens, Dale, "Rules of Engagement and the Concept of Unit Self-Defense", in *Naval Law Review*, Vol. 45, 1998.
14. De subsidiariteitsvraag is de afweging of geweldgebruik noodzakelijk is om aan de dreiging een einde te maken, of dat andere maatregelen, zoals manoevreren, ook zouden voldoen.

lijk, de last van de schouders van de commandant te halen en (deels) op andermans schouders te plaatsen. Een automatisch recht op geweldgebruik zonder verdere noodzaak tot eigen afwegingen zou daarin een uiterst behulpzaam middel zijn. Helaas bestaat dat middel niet en kunnen ook *security bubbles* niet rechtmatig op die wijze worden toegepast. Zij kunnen echter wel een aanvullend middel zijn om de identificatie van potentieel vijandelijke eenheden of personen te ondersteunen, mits aan de volgende voorwaarden wordt voldaan.

Elk beroep op zelfverdediging valt of staat met het kunnen aantonen van een (onmiddellijk dreigende) aanval. Het afwachten van een feitelijke aanval is niet nodig en doorgaans zelfs volstrekt onwenselijk. Het optreden tegen een *dreigende* aanval maakt de bewijslast echter gecompliceerder. Het bewijzen van de intenties van een ander is nooit eenvoudig en zal vooral moeten bestaan uit een combinatie van inlichtingen, observaties en (op eerdere ervaringen gebaseerde) redelijke inschattingen. De kernvraag is of de betrokken commandant op basis van de informatie die op dat moment beschikbaar was, en gelet op de ervaring en opleiding van betrokkene, in redelijkheid voldoende dreiging mocht aannemen om het gebruik van geweld te rechtvaardigen. Daarbij speelt ook mee of de dreiging voldoende concreet was (dus meer dan een theoretische mogelijkheid) en voldoende onmiddellijk was om handelen op dat moment noodzakelijk te maken (dus geen pre-emptief handelen). De daaropvolgende subsidiariteitsvraag¹⁴ en proportionaliteitstoets spreken voor zichzelf en worden bekend verondersteld. Ongeacht de hierna te bespreken toegevoegde waarde van *security bubbles* dient altijd aan deze voorwaarden te worden voldaan.

Als onderdeel van deze afwegingen, en als waarborg voor het voldoende zeker stellen dat een doel adequaat is geïdentificeerd, geldt de vooraf in de ROE vastgestelde norm voor doelidentificatie. Dit kan variëren van een enkelvoudige vaststelling dat aan vooraf bepaalde criteria is voldaan (bijvoorbeeld de aanwezigheid in een bepaald gebied) tot ingewikkelde combinaties van gedrag, kenmerken, enz., of zelfs een verplichting tot visuele identificatie. Vanuit operationeel oogpunt moet deze identificatieprocedure op een tijdstip en afstand worden doorlopen die rekening houdt met het bereik van de verwachtbaar door de tegenstander in te zetten wapensystemen (buitenring) alsmede de minimumafstand voor effectieve inzet van de eigen wapensystemen (binnenring). Het beslismoment voor geweldgebruik ligt dan bij voorkeur nog buiten de buitenring, maar uiterlijk tussen de buitenring en de binnenring.

security bubbles zijn geen rechtvaardiging of grondslag voor automatisch geweldgebruik

De zojuist beschreven *security bubble* kan vervolgens gecommuniceerd worden zowel in algemene zin (*Notice to Mariners/Notice to Airmen*) als ten aanzien van elk vaar- of vliegtuig of persoon dat binnen deze zone dreigt te komen.

H. Steensma

Hans Steensma is na zijn diensttijd gaan werken aan de, zoals hij dat zelf omschrijft, ‘mens-kant van de organisaties’. Hij is **recruiter** geweest en werkt nu als coach en prestatiebegeleider. Maar daarnaast is hij een actieve reservist die met enige regelmaat uit en weer in dienst treedt.

Uit dienst : eerste keer juni 1994, laatste keer 1 november 2006
Laatste rang : KAPTMARNS KMR
Laatste functie : stafofficier IO Combined Joint Task Force Horn of Africa

Waarom dit werk?

“Geïnspireerd door mijn diensttijd bij het Korps ben ik gaan werken aan de mens-kant van organisaties: begonnen in de recruitment, vervolgens training en development, en nu coaching en prestatiebegeleiding. Dit, terwijl ik in de lijn van mijn studie bestuurskunde altijd had gedacht aan de beleids- of de politieke kant van organisaties terecht te komen. Waar intens voorbeeldgedrag van de baksmeester en vele anderen na hem al niet toe kan leiden... Ik ben gegrepen door de puurheid van het samenwerken en het – onder uiteenlopende omstandigheden – meer halen uit mensen en teams. Met deze thema’s ben ik dagelijks bezig.”

Wat is het verschil met werken bij de KM?

“Een van de verschillen vind ik het werken met een veel grotere diversiteit aan achtergronden van mensen die ik ontmoet tijdens projecten. Die variatie is natuurlijk aantrekkelijk, maar ik kan soms ook verlangen naar de overzichtelijkheid van een gedeelde achtergrond.”

Wat mist u uit uw KM-tijd? En wat helemaal niet?

“Wat ik mis en wat ik maar zelden elders tegenkom zijn zaken als *esprit de corps* en *unit cohesion*. Kennelijk lukt het de KM als bedrijf om deze morele aspecten zorgvuldig te cultiveren en over te dra-

ik ontleen inspiratie aan hoe de KM werkt

gen op nieuwe generaties. De reünie van het 3^e peloton *Julliet Compagnie*, 10 jaar na *Cambo III* (2003), beschouw ik als een van de vele voorbeelden daarvan. Wat ik niet mis is het ‘wachten’. Kennelijk hoort het bij het militaire bedrijf om ruim de tijd te nemen voor zaken.”

Hoe belangrijk is de KM nu nog voor u?

“Eigenlijk heel belangrijk! Via het Contact Oud Mariniers, via de Vereniging van Officieren van Mariniers, via de KVMO en via mijn inzet als actieve reservist bij oefeningen blijft de KM in beeld. Zo ben onder meer observer/trainer in de Marnewaard geweest en heb ik recent als individueel uitgezonden stafofficier deelgenomen aan de *Combined Joint Task Force Horn of Africa* (CJTF HOA). Ik ontleen inspiratie aan hoe de KM werkt, zowel in positieve als negatieve zin, en gebruik dat bij de programma’s die ik zakelijk ontwikkel. Zodoende wil ik graag een steentje bijdragen aan het bouwen van een brug tussen de wereld van Defensie en die van het bedrijfsleven.”

Heeft u nog een goed advies voor de huidige marineleiding?

“Ga nog meer denken en doen in termen van een ‘Total Force’, bestaande uit een uitgebalanceerde actieve en reserve-component. Dat levert niet alleen meerwaarde op voor de bedrijfsvoering maar zal ook bijdragen aan het verstevigen van de band met de samenleving. Het voortzettingsvermogen van de KM is nauw verbonden met gedegen support vanuit de ‘burgermaatschappij’.”

Zeeroverij in noordoost Afrika

H.A. L'HONORÉ NABER

Na de gebeurtenissen op 11 september 2001 werd terrorismedreiging op grote schaal aangepakt. In coalitieverband werd met de Operatie Enduring Freedom het zeegebied rondom het Arabisch schiereiland gecontroleerd. De aanslagen op de USS Cole in Aden op 12 oktober 2000 en op de Franse tanker Limburg onder de kust van Jemen, precies 2 jaar later, maakten dat het gebied extra aandacht kreeg van de coalitie.

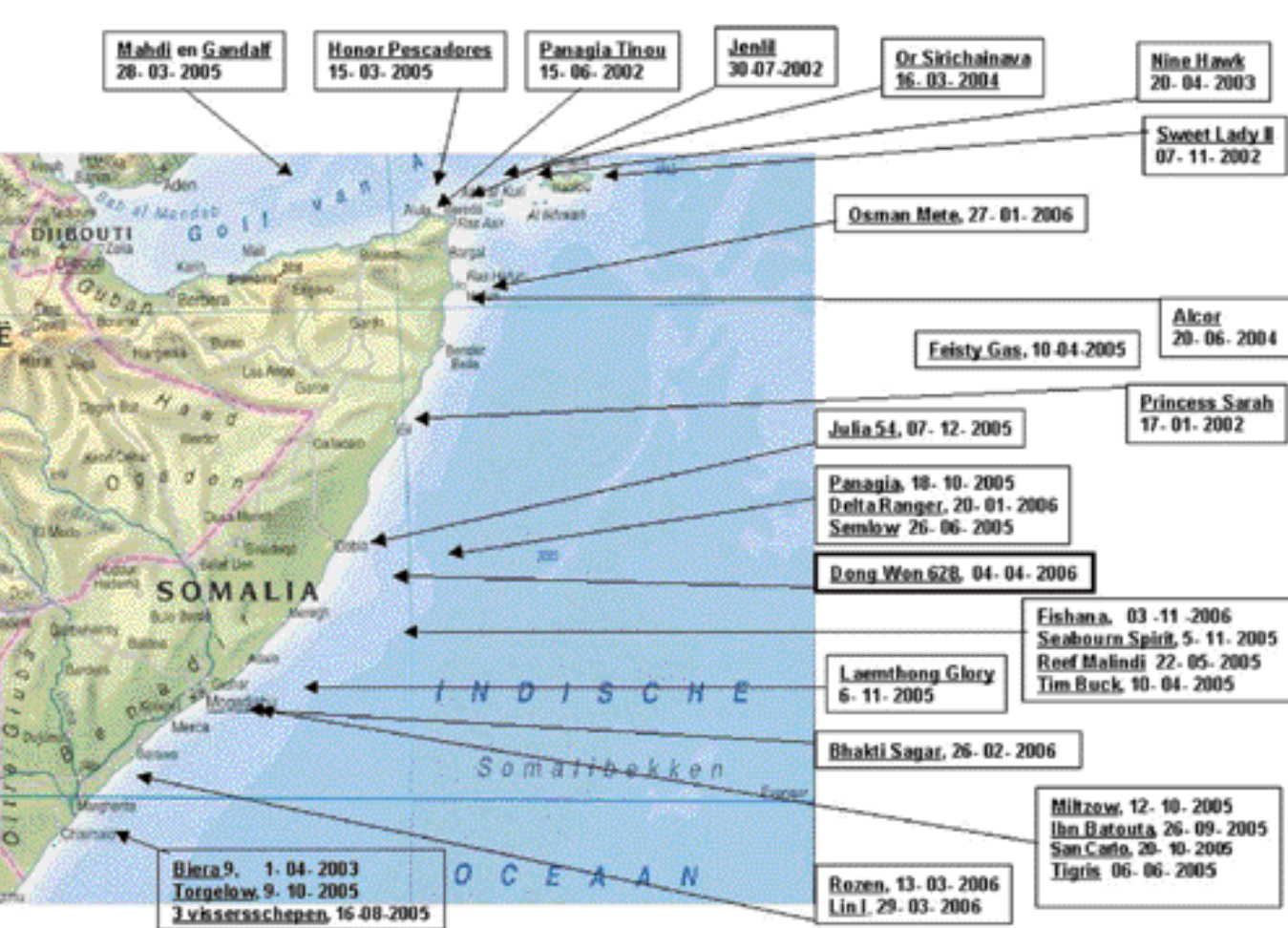

Terrorisme en zeeroverij

De Combined Task Force (CTF) 150, kreeg bij de uitvoering van haar taak onder andere te maken met zeeroverij en opmerkelijk was dat de kapers zich niets leken aan te trekken van de militaire aanwezigheid. Ook de Koninklijke Marine kreeg tussen december 2005 en mei 2006, toen zij het commando voerde over CTF 150, te maken met zeeroverij. Zij werd geconfronteerd met machteloosheid in gevallen waarbij internationale regelgeving geen ruimte liet om in te grijpen. Zo ging het op 4 april 2006 met de Koreaanse visserman Dong Won 628 die vanuit Mogadishu was overvallen. Na een noodoproep schoten Hr.Ms. De Zeven Provinciën en USS Roosevelt te hulp. Toen de kapers dreigden de

Gijzelaars worden onder schot gehouden voor de brug van de Dong Won 628 (foto CZSK/NLMARFOR)

Kust voor Somalië met gevallen van piraterij tussen 2002 en 2006

25 koppige bemanning, die als menselijk schild werd gebruikt, te zullen vermoorden, stond geen andere mogelijkheid open dan hen te laten gaan om binnen de territoriale wateren van Somalië te ontkomen.

Aanpak van zeeroverij is in het algemeen uiterst ingewikkeld. Aanpak ervan in noordoost Afrika is op dit moment door allerlei complicerende factoren vrijwel onmogelijk. Het vormt een ernstige bedreiging voor de vrije doorvaart van schepen. Het kan zelfs een bedreiging worden voor een van de belangrijkste scheepvaartroutes in de wereld. Zo gaat alleen al de helft van het wereldolietransport (3,2 miljoen vaten per dag) langs Somalië. In dit artikel beschouw ik de omvang van zeeroverij in dit zeegebied nader, waarbij ik stilsta bij de achtergrond, de historie, de werkwijze en enkele voorbeelden. Tenslotte zal worden gekeken waar oplossingen gezocht moeten worden.

aanpak van zeeroverij in noordoost Afrika is op dit moment door allerlei complicerende factoren vrijwel onmogelijk

De politieke situatie in Somalië

Sinds de val van dictator Mohamed Siad Barre in 1991 hebben rivaliserende krijgsheren het land in hun greep. Overheidsdiensten functioneren er niet. Een autoriteit om criminaliteit te bestrijden lijkt te ontbreken. Ondanks het wapenembargo van de VN is er geen land ter wereld zó doordrenkt met

wapentuig. De ruziënde krijgsheren zoeken voor de bekostiging van hun strijd voortdurend naar nieuwe middelen. De talloze vrachtschepen die langs de kust varen, bleken een uitstekende bron van inkomsten. Schepen werden gekaapt en bemanningen leverden veel geld op. Ook schepen met voedselhulp van de VN werden doelwit, waardoor de VN zich genoodzaakt zag maandenlang gebruik te maken van traag wegtransport. De internationaal erkende, door het Ethiopische leger beschermde regering in Baidoa heeft nooit de macht gehad om de gewapende bendes te bestrijden. Inmiddels probeert de Islamic Courts Union (ICU) onder leiding van Sjeik Hasan Dahir Aweys de macht in Somalië over te nemen. Zij streeft naar een Islamitische staat onder de formule van religieus nationalisme. De rivaliserende clans voelen daar niets voor. De Islamitische militias rukken echter steeds verder op en beheersen al grote delen van Mogadishu. Aweys, die door de VS en Ethiopië gezien wordt als terrorist, heeft inmiddels de havenplaatsjes Harardera en Obbia ingenomen en zegt dat hij zeeroverij, die o.a. vanuit die plaatsen wordt gepleegd, wil bestrijden.

Zeeroverij rond de Hoorn van Afrika

Zeeroverij langs de kusten van de Golf van Aden en de Indische Oceaan is eeuwenoud. Doel was traditioneel de scheepslading, die geld opbracht. Vijf jaar geleden vonden de meeste aanvallen plaats langs de noordkust van Somalië. Maar al gauw ontstond hier een geheel nieuwe vorm van zeeroverij: kaping met de eis van losgeld voor de bemanning. Bij rederijen heeft de veiligheid van de bemanning de hoogste prioriteit. Zij zijn vrijwel altijd bereid tot onderhandelen, hoewel daarover weinig of niets wordt losgelaten. Gegevens worden nauwelijks in rapporten van de

Bemanningsleden van USS Winston S. Churchill verzamelen zich aan boord van een dhow die verdacht wordt van piraterij. (photo US Navy)

International Maritime Organization (IMO) van de VN vermeld. Nieuwsmedia weten nog wel eens bedragen te produceren, maar dat blijft onderzoeksjournalistiek.

Tussen april en november loopt langs de kust benoorden 4° Nb de noordoostelijke Somalië-stroom. Deze stroom kan wel tot 7 mijl per uur sterk zijn. Noordgaande vrachtschepen benutten deze stroom om tijd en brandstof te sparen. De zuidelijke stroom is aanzienlijk zwakker, waardoor de zuidgaande route verder uit de kust loopt. De korte route langs Kaap Guardafui had vaak voorkeur. Dit verklaart de aanvankelijk vele meldingen van zeeroverij uit het gebied ten noorden van Mogadishu en rond Kaap Guardafui. Bekend is dat, ondanks de rivaliteit, clans toch onderling informatie uitwisselen. Vanaf het hoger gelegen achterland worden schepen gevolgd die ver uit de kust varen. Dit wordt doorgegeven aan de bendes langs de kust. Arme lokale vissers met kennis van de zee en navigatie worden gedwongen mee te werken en de kapers ver op zee naar de vaarroutes te brengen. Daar verblijft men soms wekenlang in de kleine bootjes, wachtend op buit. Schepen, die kleine haventjes aandoen, of vissersschepen die buiten de territoriale wateren in de visrijke wateren hun netten uitzetten, zijn een gemakkelijke prooi. De IMO waarschuwt al vanaf 2000 voor het toenemende gevaar van zowel zeeroverij langs de kust van Somalië als terrorisme langs de kust van Jemen. Passerende scheepvaart werd aanvankelijk geadviseerd minstens 50 mijl uit de kust te blijven. Later zou dit van 100 mijl uiteindelijk 150 mijl worden. Daardoor moesten de kapers hun strategie aanpassen om de grote schepen toch te kunnen bereiken. Een oplossing werd elders in de wereld gevonden. In de Gele zee en in de Hong Kong-Luzon-Hainan driehoek komt een vorm van zeeroverij voor

die door de IMO: "Medium Level Assault and Armed Robbery" wordt genoemd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een moederschip, dat kleine bootjes ver op zee bij de scheepvaartroutes brengt.

Buitenlandse vissersschepen als moederschip

De lokale arme vissers van Somalië beschikken niet over schepen die geschikt zijn om te dienen als moederschip. Grotere buitenlandse vissersschepen die in internationaal water vissen, voldoen wel. Zo zag men aan het einde van 2005 en begin 2006 Koreaanse en Taiwanese vissersschepen slachtoffer worden van kaping. Deze schepen worden met geïmproviseerde middelen aangepast voor hun nieuwe taak. Ze slepen een aantal kleine snelle bootjes met zich mee. Meestal één van ca. 7 meter, die wordt bemand door 8 á 10 man en enkele kleinere van ca. 4 meter met een man of 4. Het moederschip gaat bij de vaarroutes liggen, nu zo'n 80 á 130 mijl uit de kust. Ogenscheinlijk om te vissen. Met lichte automatische wapens, raketwerpers en aluminium ladders met touwwerk moet het doelschip snel worden overmeesterd. Aanvankelijk hadden de kapers niet zo veel succes met de aanvallen, maar in 2002 werd tot tweemaal toe een melding ontvangen van kaping van een groter schip: op 17 januari werd het 6.500 ton metende Libanese stukgoedschip Princess Sarah overvallen door 20 kapers. De 18 koppige bemanning werd gegijzeld. De rederij betaalde US\$ 200.000 om de bemanning vrij te krijgen. Op 15 juni werd de 15.000 ton grote Cypriotische bulkcarrier Panagia Tinou gekaapt. 32 bemanningsleden werden gegijzeld en na betaling van US\$ 400.000 vrijgelaten.

Op 5 november 2005 werd het passagiersschip Seabourn Spirit (Bahama vlag), op een cruise van 16 dagen van Alexandrië naar Mombasa ruim 70 mijl uit de kust van Oost Somalië aangevallen. In de maanden daarop kwamen steeds meer meldingen van aanvallen met vuurwapens en af en toe een kaping met de eis van losgeld. De Indiase dhow Safina al Bisarat met 16 bemanningsleden werd op 21 januari 2006 gekaapt. Via het International Maritime Bureau (IMB) te Kuala Lumpur ontving CTF 150 het bericht, die vervolgens met een MPA en helikopters het schip in de gaten hield. Een boardingteam van de USS Winston S. Churchill zag kans de kapers te overmeesteren. Ze werden naar Mombasa gebracht en daar op 1 november 2006 veroordeeld tot 7 jaar gevangenisstraf.

Ook schepen die in het kader van het World Food Program van de VN voedselhulp kwamen brengen werden gekaapt en bemanningsleden werden wekenlang, soms maandenlang vastgehouden. Niet alleen maar meldingen van koopvaardijschepen werden ontvangen. Er zijn ook enkele gevallen bekend van aanvallen op marineschepen.

Bestrijding van zeeroverij bij de bron

Bestrijding van zeeroverij langs de kust van Somalië wordt belemmerd door gebrek aan middelen en misschien ook wel onwil. De coalitie moet soms met lede ogen toezien dat kapers een veilig heenkomen zoeken binnen de territoriale wateren, terwijl er geen autoriteit lijkt te zijn die toestemming kan geven om de achtervolging voort te zetten. Waar moet een oplossing worden gezocht? →

Een marine is de instantie bij uitstek, die een substantiële bijdrage kan leveren aan de veiligheid van de koopvaardij. Op de foto Hr.Ms. De Zeven Provinciën die toezicht houdt op de Koreaans vissersboot Dong Won. (foto US Navy)

Er zijn twee primaire gebieden van aanpak. In de eerste plaats bij de bron zelf. In het land zelf moet de oorzaak van de misdaad worden bestreden. Desnoods met hulp van het buitenland. De realiteit is dat dit uiterst moeizaam gaat. In november 2005 sloot de transitieregering van Somalië voor US\$ 55 miljoen een tweejarig contract met het Amerikaanse bedrijf Topcat Marine (bestaande uit oud mariniers), dat ervoor moet zorgen dat de kustwateren weer veilig worden. De opinie hierover blijkt nogal uiteen te lopen. Amerikaanse bronnen twijfelen aan de integriteit van het bedrijf dat in Amerika enkele processen heeft lopen. Andere bronnen zijn van mening dat hiermee de controle over de Somalische wateren in Amerikaanse handen is gekomen. Een jaar later moeten we constateren, dat geen nieuws meer is verschenen over acties van het bedrijf. Zoals reeds gezegd geeft de ICU te kennen, dat zij zeeroverij streng wil aanpakken, waarbij de Sharia-wetten zullen worden toegepast. Omdat de ICU banden zou hebben met Al Qaïda en Taliban wordt aan het uiteindelijke resultaat getwijfeld.

Ook koopvaardij moet maatregelen nemen

Een tweede gebied van aanpak is op de koopvaardij schepen. Rederijen zullen moeten wennen aan het idee dat zij zelf de eerste stap moeten nemen in de beveiliging van hun schepen tegen zeeroverij. Als zij de eerste maatregelen hebben genomen kan voor aanvullende maatregelen een beroep worden gedaan op de overheid. Maatregelen door rederijen moeten allereerst bestaan uit een veiligheidsdoctrine en instructies voor de scheepsbemanning. Daarnaast moeten schepen op passende wijze worden beveiligd. Daarmee wordt bedoeld, dat de kosten-baten verhouding in evenwicht moet zijn, maar ook dat de maatregelen passen binnen de wettelijk kaders, waarmee een rederij te maken heeft. Maatregelen zijn duur en het is altijd de vraag, of die investeringen worden terugverdiend. Als een schip niet wordt getroffen door zeeroverij, is men gauw geneigd maatregelen te duur te vinden. Aan de andere kant eisen verscheperen binnen het kader van

de ISPS code steeds meer garanties, dat hun lading veilig overkomt. De coalitie heeft vissersschepen waargenomen met vaste 50 mm geschutstellingen en IMO-rapporten maken melding van bemanningen van jachten die terugschoten op aanvallende zeerovers. Het zal duidelijk zijn, dat deze vorm van bescherming het probleem niet oplost, maar dat men een groot risico loopt. De secretaris-generaal van de IMO, Efthimios Mitropoulos, herhaalde daarom in de zomer van 2006 zijn waarschuwing, vooral geen wapens te gebruiken als bescherming tegen zeeroverij. Ook de Nederlandse overheid is deze mening toegeedaan.

Politiek, marine en diplomatie

Naast bovengenoemde maatregelen kunnen ook overheden actie nemen. Allereerst is daarvoor een politieke besluitvorming nodig. Een regering moet ervan overtuigd zijn dat zeeroverij een ernstige bedreiging vormt voor de wereldscheepvaart. Naast directe gevolgen voor scheepsbemanning en reder kan de economie ernstige schade ondervinden (denk aan de olie en de logistieke stroom van producten). Als deze drempel is genomen, zal een regering rekening moeten houden met internationale en maritieme regelgeving, die een overhaast optreden moet voorkomen. Veel zal afhangen van de kuststaat. Daarom ligt het voor de hand dat de eerste stap van een overheid zal liggen op het diplomatieke vlak.

het proces naar een veiliger zee in dit gedeelte van Afrika zal langs meerdere wegen leiden

Een marine is de instantie bij uitstek, die vervolgens een substantiële bijdrage kan leveren aan de veiligheid van de koopvaardij. In praktijk zal een optreden in coalitieverband plaatsvinden. Soms komt het voor dat een rederij een direct verzoek om bijstand richt tot de marine. Indien de mogelijkheid, legitimiteit en wenselijkheid dit toelaten, zou aan een dergelijk verzoek kunnen worden tegemoetgekomen, zoals in juli 2002 toen een groot en kostbaar transport van Smit International vanaf Korea naar Newcastle de Hoorn van Afrika moest rondren. De moeilijk manoeuvreerbare sleep moest optimaal gebruik maken van de zeestromen langs de noordkust van Somalië. De Koninklijke Marine, die ook toen in de regio aanwezig was ten behoeve van Enduring Freedom, werd om bijstand gevraagd. Een oplossing vonden we in het monitoren van het transport door een Orion. In het zeegebied ging daarmee niet alleen het signaal uit dat de zaak in de gaten gehouden werd. Voor de bemanningen van de zeeslepers bleek het een enorme morele steun te zijn. Bij optreden door marines moet niet alleen worden gedacht aan gewapend optreden. Het monitoren van vaarroutes en waarschuwen van civiele scheepvaart zijn óók mogelijkheden, waarmee diplomatieke gevoelheden geen geweld wordt aangedaan en waarvan de Koninklijke Marine een formidabele capaciteit in huis heeft. Ook daarvan gaat een preventieve werking uit. Voorwaarde daarbij is wel, dat samenwerking met kuststaten mogelijk moet zijn. Daarvoor moeten de

gemoederen op het diplomatieke vlak gunstig zijn gestemd. Een mooi voorbeeld is het moment op 2 februari 2006 toen Amerikaanse dank breed werd uitgemeten bij de Keniase overheid ter gelegenheid van de in bewaaringstelling van de kapers van de Safina al Bisarat. De Amerikaanse hoop is gevestigd op een krachtiger optreden door de buurlanden van Somalië om daarmee de stabiliteit in de regio te bevorderen.

Het proces naar een veiliger zee in dit gedeelte van Afrika zal langs meerdere wegen leiden. Daarbij speelt de binnenlandse situatie een belangrijke rol. Sinds de successen van de ICU, die de Sharia genadeloos toepast, is het aantal meldingen van zeeroverij in het gebied weliswaar drastisch verminderd, onze nationale- en EU-regelgeving is echter geneigd te zoeken naar humaner en duurzamer oplossingen, zoals armoedebestrijding en aanpak van het wapenbezit in het land. In algemene zin zou men zich in ons land kunnen afvragen of het niet eens tijd wordt voor een helder nationaal overheidsstandpunt ten aanzien van zeeroverij. Daarbij moet duidelijk onderscheid worden gemaakt met terrorisme, dat een heel ander doel dient. Zeeroverij is een fenomeen, dat overal in de wereld kan opduiken. De oorzaken zijn verschillend. Twee jaar geleden was Straat Malakka berucht; de huidige meldingen in noordoost Afrika lopen terug en inmiddels wordt door het IMB gewaarschuwd voor toename van gevallen in West-Afrika en in Bangladesh. ←

H.A. L'Honoré Naber was van 1986-2006 werkzaam bij de marinestaf/koopvaardijzaken. Op dit moment geeft hij advies op het gebied van maritieme veiligheid en is bestuurslid van de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij.

- Bronnen:**
- IMO Piracy reports
 - ICC International Maritime Bureau
 - Lloyd's List
 - Gesprek met CZSK/NLMARFOR
 - British Admiralty Ocean Passages of the World
 - BBC World News
 - Reuters, okt. 2006
 - The Telegraph, UK, 15 okt. 2006
 - Renew America; Kathryn Kramer
 - The Strategy Page
 - Maritiem Nederland, dec. 2002
 - US Embassy Nairobi press release, 2 feb. 2006
 - Navy News
 - The Merchant International Group Limited
 - The Sea, nov./dec. 2006

DR. J. COLIJN

Wapenbeheersing via de binnenbocht

Hebben de tussentijdse verkiezingen voor het Amerikaanse Congres voortijdig een eind gemaakt aan het tijdperk-Bush?

Zijn we met het vertrek van Rumsfeld ook af van het zo omstreden unilateralisme? Dat valt nog te bezien. Het is waar dat de Bush-administratie vaak meteen wordt geassocieerd met eenzijdig optreden, gelegenheidscoalities en het hanteren van zelfbedachte regels. Onder het motto: de sheriff van de wereld mag door rood licht rijden, anders kan hij geen boeven vangen. Een voorbeeld van zo'n instrument dat Bush zelf schiep op het vlak van contraproliferatie is het *Proliferation Security Initiative*. PSI was een uitnodiging tot een 'activiteit', geen organisatie, aan een select gezelschap landen om verdachte zee- en luchttransporten van massavernietigingswapens en raketten te onderscheppen, geboren in mei 2003. Ook Nederland kreeg een uitnodiging die niet werd afgeslagen: wij deden met onze marine mee aan een gelegenheidscoalitie. Overwegingen van urgentie en effectiviteit wonnen het van het klassieke verlangen naar multilateralisme, argumenten die spoedig gerechtvaardigd leken te worden door de onderschepping van een schip dat centrifugeonderdelen voor een geheim Libisch nucleair programma bleek te smokkelen. Kadaffi op heterdaad betrappt, het gelegenheidsinstrument had zijn nut bewezen.

Was dat nu typisch Bushiaans optreden? Nee, het bestuurlijke breekijzer was ook al in andere kringen uitgevonden. Moe van het feit dat er 100 miljoen onontplofte landmijnen op de wereld lagen op plaatsen waar de oorlog al lang gestreden was, moe van het feit dat daardoor nog jaarlijks vijf à tienduizend mensen het leven verliezen, koos een groep gelijkgezinde landen in de jaren negentig voor de bestuurlijke binnenbocht en creëerde in Ottawa het landmijnenprotocol. Geheel 'eenzijdig', niet multilateraal, besloot de groep dat ze het protocol in werking zou verklaren zodra er veertig handtekeningen onder het landmijnenverbod zouden staan. Doelbewust was gekozen voor de eenzijdige aanpak, uit ongeduld over de weigerachtigheid van andere landen om het kleine massavernietigingswapen, zoals de landmijn werd genoemd, uit de wereld te helpen. Het Ottawa Protocol (1997) was daarmee eerder een normatieve investering in wapenbeheersing, dan een daadwerkelijke rem. Het was een sympathiek experiment, weinigen bestreden het destijds als een drammerige *coalition of the willing*. Nu, bijna tien jaar later, ontbreken nog altijd veel handtekeningen, maar toch is de aanhang van het protocol gegroeid tot 151 staten. Aangemoedigd door dat succes is onlangs besloten de aanval op de clusterbom te openen. Wat men er verder ook van moge vinden, de gelegenheidscoalitie als 'verwijt' aan de regering-Bush doet wat vreemd aan en had als wapenbeheersingsinstrument zijn precedent niet in een neoconservatieve denktank. Dat patent berust bij de vredesbeweging. ←

W.P.H. Kouijzer, SMA*

Van Marineschip naar kerschip. Voor velen wellicht een onbegrijpelijke stap maar W. (Wilfried) Kouijzer licht deze stap, die hij zelf jaren geleden heeft genomen, graag toe.

"U herinnert zich vast nog wel de reclameposter "Stap in de wereld die Marine heet". Velen onder u hebben indertijd met mij deze stap gezet. Echter, u deed dat niet zo maar, u dacht daar diep over na en geleidelijk aan groeide u in de overtuiging dat dit de juiste stap was geweest.

En zo was het met mij toen, al werkende bij de Koninklijke Marine, de vraag "Waarom niet missionaris in de Rooms Katholieke Kerk?" mij bezighield. De "waarom niet" werd "waarom wel" en zodoende bevind ik mij nu als priestermissionaris in de Afram Plains van Ghana, West Afrika.

Terugkijkend blijkt mijn tijd bij de marine een prima voorbereiding te zijn geweest voor het missionarissenleven nu. Ik herinner mij nog de Baroe-tijd met een modderbad in de Mokbaai, Texel. Alhoewel toen nog onwennig, modder is hier in de Plains waar van een wegnen (nog) geen sprake is, onvermijdelijk. Door de afwezigheid van wegen worden de buitenposten met een tractor bezocht. Het materiaal heeft hierdoor veel te lijden en menig 'breakdown' van het transport heeft dan ook al plaatsgevonden in de *middle of nowhere*. Rustig de zaak bekijken en niet in paniek raken zijn eerste vereisten. Waarden waar bij de marine ook op gehamerd werd en waar ik nu nog veel plezier van heb.

In dienst: : augustus 1981
Uit dienst : december 1992
Laatste rang : LTZ 2 OC
Laatste functie : assistent hydrograaf

zolang er geen rechtvaardige verdeling van goederen is zal er geen echte vrede zijn

Enige weken geleden moest er nog gezwommen worden om een buitenpost te bereiken. Bleek ik de enige te zijn in het team die kon zwemmen... In zo een uitgestrekt en veronachtzaamd gebied kan je eenvoudigweg verdwalen Dit is ons al twee keren overkomen en dat net voor het vallen van de nacht. Onlangs hebben vrienden bij de Koninklijke Marine mij een GPS-ontvanger toegestuurd en zo is een missionaris weer geholpen. Het varen mis ik niet meer, hoewel de eerste jaren tijdens kort verlof ik graag mee ging varen met de vissers. Vissen in een uitgeholde boomstam op zee heeft zo z'n eigen charme.

Vandaag de dag houdt de Koninklijke Marine zich meer en meer bezig met vredesmissies over de wereld verspreid. Echter, zolang er geen rechtvaardige verdeling van goederen is zal er geen echte vrede zijn. De blikken in Ghana zijn gericht op de rijke, westerse geïndustrialiseerde landen, of om zich daar te vestigen of om die rijkdom hier heen te halen. Het Westen heeft mede door de missionarissen de rijkdom van het geloof naar Ghana gebracht. Om nu ook de rijkdom van een rechtvaardige verdeling van goederen in Ghana te realiseren is er een taak voor de Nederlandse Koninklijke Marine weggelegd. Dit kan bijvoorbeeld door een bewustmakings-campagne of door sponsoring van een actie of project, onder het motto: "Geen woorden maar daden". Moge onze Almachtige en Barmhartige God en Vader u allen blijven inspireren en begeleiden!"

*S.M.A.: Sociëteit van Afrikaanse Missiën

GEEN GELD, GEEN GOEDEREN, MAAR MENSEN

VSO is een internationale ontwikkelingsorganisatie die structurele hulp biedt in ontwikkelingslanden. Daarvoor zet VSO goed opgeleide mensen in die hun kennis en ervaring delen met organisaties ter plekke. Het doel: de capaciteit van lokale organisaties te vergroten zodat zij hun werk – dat zich richt op het aanpakken van armoede, achterstand en aids – beter kunnen doen.

Op dit moment werken er 1.100 VSO vakdeskundigen in 32 ontwikkelingslanden. Suzanne Heuts is één van hen.

Rungwe Tea & Tours

Rungwe Tea & Tours heeft de eerste vijftig toeristen brons. Geen slechte start. Het uitgangspunt van Rungwe Tea & Tours is dat we toerisme willen promoten, maar dan wel toerisme waar de lokale bevolking van meegenoot. Een deel van de opbrengsten besteden we aan ontwikkelingsprojecten in overleg met de dorpsoudsten. Het bouwen van een klaslokaal bijvoorbeeld. Maar de bevolking profiteert ook rechtstreeks. Bijvoorbeeld door handgemaakte kaarten, thee of een lunch te verkopen aan de toeristen. Naam het maar fair travel, als variant op fair trade.

Ook geef ik trainingen aan de gidsen. Erg leuk, want je doet ze groeien. Van gidsen die je voorheen alleen maar de weg wezen, tot gidsen die je van alles en nog wat vertellen. De komende tijd schrijf ik zoveel mogelijk toeristenaanbevelingen om ervoor te zorgen dat Rungwe op de toeristische kaart komt te staan. Ik heb alle hoop dat het goed gaat lopen!

Suzanne Heuts is communicatie- en vakdeskundige. Sinds 2005 werkt zij voor VSO in Tanzania. Suzanne adviseert de Rungwe Small Tea Growers Association (RSTGA) hoe zij hun eerste stappen op het toeristische kunnen zetten.

WILT U NET ALS SUZANNE AAN HET WERK IN EEN ONTWIKKELINGSLAND?

Werk in de onderwijs, de gezondheidszorg, IT, landbouw of heeft u een managementfunctie? Werk in de techniek of voor een beter milieu? Uw kennis is hard nodig in Afrika en Azië. Als VSO'er komt u te werken bij lokale werkgevers. Van ministeries en grote niet-gouvernementale organisaties tot scholen, vrouwenorganisaties en ziekenhuizen.

De vraag vanuit de ontwikkelingslanden naar kennis en ervaring neemt toe. En daarmee ook de vraag van VSO naar geschikte vakmensen. Werken voor VSO betekent groeien. In uw werk én als persoon. Maar het betekent ook dat u werkt op een plek waar u keihard nodig bent. Gaat u de uitdaging aan?

VSO EN KRM

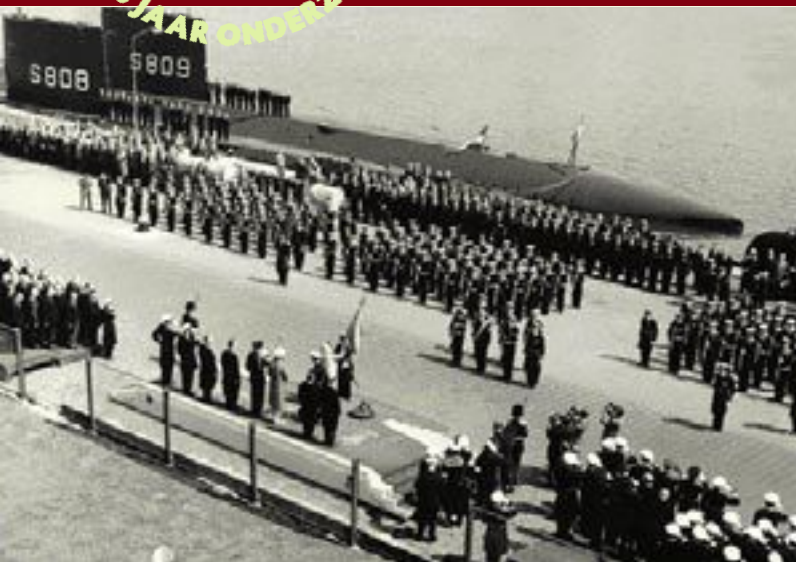
Dit is een gratis advertentie. In het licht van maatschappelijke en internationale ontwikkelingen zoals de KRM wordt naar partners en kennis die aansluiten bij het milieuvriendelijke karakter. De KRM ondersteunt de aanpak, betrokkenheid en het bereik van de VSO.

Honderd jaar Onderzeedienst

Het vaandel en de flipper: herinneringen aan de periode 1953 – 1968

KTZ B.D. J.J. VAESSEN

Op 12 december jl. vond de officiële viering plaats van het honderdjarig bestaan van de Onderzeedienst. In dit derde, en laatste deel van de serie “Honderd jaar Onderzeedienst” kijkt de auteur terug op de periode waarin de Onderzeedienst een vaandel en onderscheidingsteken kreeg.¹

De vaandeluitreiking, gezien vanuit de longroom van de Onderzeedienst op de bovenverdieping van het stafgebouw. Aan de kade liggen de twee eerste driecylindroboten, Hr.Ms. Dolfijn S808 en Hr.Ms. Zeehond S809. (collectie auteur)

Een vaandel voor de Onderzeedienst

Nadat in 1962 het besluit viel dat de Onderzeedienst een vaandel zou krijgen vloeiende er nog heel wat water door het Marsdiep voor het zover was. Natuurlijk, de vormgeving van het vaandel was traditioneel en stond vast, maar de vervaardiging kostte de nodige tijd, waarbij de vermelding van de wapenfeiten op het vaandel-doek een heikel punt was. Uiteindelijk werd gekozen voor “Zuid-Chinese Zee 1941-42” en voor “Middellandse Zee 1941-44”.² Daarmee werden de zeegebieden en de tijdvakken vermeld waar en waarin de belangrijkste successen waren behaald. Veel oudgedienden met een Indische of Australische achtergrond vonden het jammer dat de wateren van de Indische archipel niet werden vermeld. Daar was immers tussen 1942 en 1945 intensief en met goede resultaten geopereerd onder Amerikaanse operationele leiding vanuit Fremantle.

De Commandant Onderzeedienst stelt de auteur voor aan koningin Juliana. Vrijwel niemand wist dat de vorstin vlak daarvoor haar enkel had verstuikt en eigenlijk niet mocht staan. (collectie auteur)

De uitreiking

Nog een punt van overweging was de plaats en datum van de uitreiking. Omdat de koningin die zou verrichten moest één en ander passen in de koninklijke agenda maar het was ook belangrijk dat zoveel mogelijk operationele boten binnen waren. Een extra complicatie was het feit dat ook de Marine Luchtvaart Dienst (MLD) omstreeks dezelfde tijd een vaandel zou krijgen. Omdat de Onderzeedienst enige maanden eerder was opgericht dan de MLD, konden alle betrokkenen zich vinden in de oplossing dat koningin Juliana het vaandel zou uitreiken aan de Onderzeedienst op 14 juli 1964 in Den Helder en dat prins Bernhard enige maanden later het vaandel zou uitreiken aan de MLD op het vliegveld Valkenburg. De dag van de uitreiking was het prachtig weer. De plechtigheid vond plaats op de onderzeedienstkade voor het stafgebouw van

de Onderzeedienst. De Rijkswerf had een mobiele tribune gemaakt op een aanhangwagen, die tevens diende als basis en transportmiddel voor het geheel. Die tribune werd bij deze gelegenheid voor het eerst gebruikt en was kennelijk degelijk geconstrueerd want als ik me niet vergis is ze na veertig jaar nog steeds in gebruik.

Na aankomst en begroeting van Hare Majesteit inspecteerde zij het aangetreden onderzeedienstpersoneel. Vervolgens hield zij een toespraak en reikte het vaandel uit aan de Commandant Onderzeedienst, kapitein ter zee C.E. Wolderling. Na het intreden van de vaandelwacht en een défilé van het personeel was de officiële plechtigheid ten einde en volgde een receptie in een grote partytent achter het stafgebouw.

Verstuikte enkel

Op weg daar naar toe struikelde de koningin over een stoeprand-

de vermelding van de wapenfeiten op het vaandel-doek was een heikel punt

je en kwam ongelukkig ten val. De ziekenboeg was vlakbij en de arts van de Onderzeedienst constateerde een pittige verstuiking van de enkel. Hij legde een drukverband aan met de boodschap dat majesteit die dag absoluut niet meer mocht staan. Daar wilde zij niet van horen; naar haar mening kon het niet zo zijn dat de aanwezigen tijdens de receptie een zittende koningin zouden aantreffen. En ja hoor, koningin Juliana heeft de hele receptie gestaan en met mensen gesproken. Alleen enkele ingewijden wisten hoeveel moeite dat moet hebben gekost. Een waarlijk koninklijke houding. Het was een geluk bij een ongeluk dat vrijwel niemand aanwezig was bij het incident. De ruim aanwezige pers heeft er nooit lucht van gekregen en de zaak is volledig buiten de publiciteit gebleven.

De rol van de onderzeedienst in de jaren ‘60

Het vaandel was een fikse opsteker voor het zelfbewustzijn van de onderzeedienstmensen. Het onderstreepte dat het goed ging met de Onderzeedienst. Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog had het bedrijf goed en modern materieel. De Guppies en driecylinders voldeden uitstekend en werden inten-

sief gebruikt; per jaar waren de operationele boten gemiddeld tussen 110 en 120 dagen op zee. De onderzeeboten speelden een cruciale rol in de onderzeebootbestrijding (OB) de onbetwiste hoofdtak van de Koninklijke Marine (KM) tijdens de Koude Oorlog. Zij waren ingedeeld in het oefensmaldeel 1 en het operationele smaldeel 5. Daar fungeerden zij als doel en als tegenstander voor de bovenwaterschepen en de MLD. Daarnaast waren er de NAVO-oefeningen waarin de boten de rol vervulden van ORANJE tegenpartij. Tenslotte, en niet in de laatste plaats, was er de eigen rol in de OB. Die kwam vooral naar voren bij de jaarlijkse grote onderzeeboot-versus-onderzeeboot oefeningen. In het midden van de jaren vijftig waren die begonnen onder de naam FISHPLAY. Dat waren aanvankelijk redelijk schoolse en strikt geregisseerde oefeningen waaraan ongeveer een dozijn onderzeeboten deelnamen. De ene helft vormde de BLAUWE partij die de ORANJE helft moest detecteren en aanvallen. De ORANJE boten moesten op

Het allereerste insigne van de Onderzeedienst wordt door de Commandant der Zeemacht in Nederland opgespeld bij de Commandant Onderzeedienst. (collectie auteur)

hun beurt ongemerkt een gegeven zeegebied passeren met een voorgeschreven vaart. Halverwege de oefening wisselden de boten van rol en werden de doelsboten jager, en omgekeerd. Na enkele jaren verviel de benaming FISHPLAY en werden de oefeningen steeds geavanceerder en realistischer met een toenemende rol voor maritieme patrouillevliegthuigen.

Het waren intensieve en langdurige oefeningen die doorgaans plaatsvonden in oktober/november in het hoge Noorden. Hoewel de NAVO de operationele leiding had, waren het in feite tripartiete oefeningen van de US Navy, de Royal Navy en de KM. Rond het FISHPLAY-gebeuren hing een aparte sfeer. Dat had te maken met de graad van geheimhouding, maar ook met het feit dat van de drie betrokken marines alleen de onderzeediensten en de marine-luchtvaart ermee te maken hadden. De kring van ingewijden was beperkt. ➔

Voor onderhoud naar Rotterdam

Bij al dit goede nieuws in de zestiger jaren was er eigenlijk maar één wanklank: de oude Rijkswerf was niet in staat om onderhoud te geven aan onderzeeboten. De boten moesten dus voor iedere dokbeurt of onderhoudsperiode naar Rotterdam. Daar fungeerde de Rotterdamse Droogdok Maatschappij (RDM) als huiswerf van de Onderzeedienst. De toch al niet ruime binnenligtijd werd op die manier voor een deel doorgebracht in Rotterdam, waar de bemanningen werden ondergebracht aan boord van het aloude logementschip Hr.Ms. Cornelis Drebbel. Een ding is zeker: de varende onderzeedienstman zag in die tijd bar weinig van zijn thuisfront.

Een eigen onderscheidingsteken

De innige contacten met buitenlandse onderzeediensten bracht een oud zeer naar boven. Al heel lang leefde bij het personeel de wens om een eigen onderscheidingsteken te krijgen. De marineleiding hield dit sinds jaar en dag tegen met het argument dat men streefde naar een sober uniform met een minimum aan toevoegingen. De uitreiking van het vaandel en het feit dat de Nederlandse Onderzeedienst zo langzamerhand de enige ter wereld was die niet beschikte over een eigen insigne deed de Admiraliteitsraad omgaan. Op 24 februari 1965 werd de ministeriële beschikking gepubliceerd waarbij een “insigne van de Onderzeedienst” werd ingesteld.³ Dit werd met enthousiasme ontvangen en in recordtijd werd binnen de staf van de Onderzeedienst een ontwerp gemaakt. Dat kreeg algemene instemming en is ongewijzigd ingevoerd. Aan de vorm is te zien dat de ontwerpers voor ogen hadden dat het insigne boven de batons gedragen zou worden, analoog aan de meeste onderzeediensten. Dat ging niet door want het draagvoorschrift spiegelde zich aan de wings van de MLD en bepaalde dat het onderscheidingsteken onder de batons moest worden gedragen en zo is het gebleven.

Ongelofelijk snel, want binnen twee maanden, was het insigne beschikbaar en op 23 april 1965 spelde de Commandant der Zeemacht in Nederland, vice-admiraal L.E.H. Reeser, het eerste exemplaar op bij de Commandant Onderzeedienst, kapitein ter zee C.E. Wolderling. Het was onvermijdelijk en eigenlijk wel grappig dat het insigne al snel de naam “flipper” kreeg, naar aanleiding van een populaire TV-serie.

Persoonlijk nawoord

Bij zijn bezoeken aan Den Helder kan de auteur niet nalaten om aan de Buitenhaven de onderzeedienstkade te bezoeken en daar even te mijmeren over de goede oude tijd. Na de verhuizing van de Onderzeedienst naar de Nieuwe Haven in de zomer van 1978 werd dat steeds minder een genoegen. Het verlaten complex lag er maar desolaat bij en waar eerst een hoop activiteit was, was het nu maar een dode boel. Gelukkig heeft het hoofdgebouw inmiddels een passende taak gekregen als huisvesting voor een deel van de staf van de Commandant Zeestrijdkrachten. De oude marinierskazerne uit de negentiende eeuw krijgt daarmee voor de zoveelste keer een nieuwe bestemming.

Het is symbolisch dat de sloper in de periode mei/juni 2005 aan de slag ging en het stafgebouw met de grond gelijk maakte. Dat was precies de tijd waarin de nieuwe organisatiestructuur van de KM zijn beslag kreeg. Op 5 september 2005 werd het Commando Zeestrijdkrachten opgericht en, onder andere, de Onderzeedienst opgeheven.

dit jaar vieren we het 100-jarig bestaan van de Onderzeedienst maar we houden onszelf natuurlijk een beetje voor de gek

Dit jaar vieren we het honderdjarig bestaan van de Onderzeedienst, maar we houden onszelf natuurlijk een beetje voor de gek. Formeel bestaat de Onderzeedienst niet meer en dat doet best pijn. Er is een eind gekomen aan een eeuwlange traditie. Natuurlijk, er zijn organisatorische en bedrijfskundige argumenten voor de nieuwe structuur, maar niemand zal mij kwalijk nemen dat ik daar vooralsnog geen warm gevoel bij krijg. ←

KTZ b.d. J. (Jules) J. Vaessen (promotie 1949) diende in de periode 1953-1968 bij de onderzeedienst. Hij was commandant van resp. Hr.Ms. Tijgerhaai, Dolfijn en Tonijn.

Noten

1. Deel 1 gaat over de bases van de Onderzeedienst en is verschenen in het Marineblad van mei 2005, nummer 5, jaargang 115; deel 2 behandelt het leven aan boord en verscheen in het Marineblad van juni 2005, nummer 6, jaargang 115.
2. In “De Nederlandse Onderzeedienst 1906-1966, gedenkboek ter gelegenheid van het zestig jarig bestaan”, Ad. M.C. Stok, Zuid-Hollandse Uitgevers Maatschappij Den Haag 1966, wordt ten onrechte vermeld “Middellandse Zee 1941 – 42”.
3. De Nederlandse Onderzeedienst 1906-1966, blz. 15 e.v.

Sloop van het stafgebouw in de periode mei/juni 2005, vooraf gaand aan de instelling van het Commando Zeestrijdkrachten en de formele opheffing van de Onderzeedienst op 5 september 2005. (collectie auteur)

YOU'D BE SURPRISED ABOUT YOUR NEXT JOB

Interesse in een high-tech baan in een internationale setting? Op zoek naar carrièremogelijkheden op het gebied van communicatie- en security-technologie? Dan zal Thales Nederland je verrassen door staan.

ABOUT US
Actief in de sectoren Aerospace, Defense en Security is Thales Nederland met 8.000 medewerkers de aanbieder van high-tech-lösungen. Productinnovatie en snel inspelen op de nieuwste technologische mogelijkheden zijn onze drijfveren. Spreukmakende voorbeelden daarvan zijn radar-, communicatie- en command & controle-systemen voor marineschepen en communicatie-, beveiligings- en helixsystemen voor het bedrijfsleven. Thales Nederland is onderdeel van de Thales Group met 78.000 medewerkers in ruim 50 landen en is daarmee een van Europa's grootste elektronica-bedrijven.

YOUR NEXT JOB

BUSINESS DEVELOPMENT MANAGER

About the Business Line
De afdeling Customer Services & Support, onderdeel van de Business Line Naval Services, installeert en onderhoudt systemen bij opdrachtgevers. Zij leveren informatie, opleiding en support tijdens de gehele levenscyclus van het systeem. Door sterk toegesloten vraag worden thema's het pakket van diensten en het aantal medewerkers afgestemd.

About the job
Je levert een belangrijke bijdrage aan het business plan en de strategie. Je vertaalt wensen in de markt naar concrete Business Cases en actieplannen. Je bouwt en onderhoudt een eigen netwerk van opdrachtgevers en bent verantwoordelijk voor het ontwikkelen van (commerciële) presentaties en brochures.

About you
Je beschikt over een afgeronde opleiding aan het Koninklijk Instituut voor de Marine (Zeeleer, Defensietechnische Dienst). Je wilt je commerciële kwaliteiten verder ontwikkelen. Je hebt een creatieve en resultaatgerichte instelling en bent bereid tot reizen. Je wilt een stap maken naar het bedrijfsleven en zo de kans pakken om je bijdrage te leveren in de (defensie)industrie.

About your career
Thales zoekt graag in contact met jou om samen jouw mogelijkheden te onderzoeken. Wij je informatie over de functie, het team met de heer H. Dorrenberg, Director CBS, 074 248 34 83. Direct solliciteren? Mail je cv naar thales@thales.nl of recruitment@thales.nl. Ook een telefoonsamenpraak met een recruiter behoort tot de mogelijkheden.

THALES
Work is smarter at Thales

smartest jobs
www.thales-nederland.nl

Bezoek KVMO aan de Nederlandse Antillen

Van 10 tot 16 november hebben de voorzitter en vice-voorzitter van de KVMO een bezoek gebracht aan de KVMO-leden op de Antillen.

Een Peoplesoft-gelegenheid op een van de kazernes: hoezo, project afgerond?

Doel van het bezoek was een goede indruk te krijgen van de context van specifieke problemen van in buitenland geplaatste militairen. Daarnaast hebben ze de nieuwe ideeën en ontwikkelingen in de KVMO kunnen uitleggen. Het bezoek was zeer geslaagd. Het was ook leuk en daarvan zijn mooie voorbeelden te geven (zie foto) Het is duidelijk dat uitgezonden militairen met veel inzet en plezier hun werk doen en willen doen. Wel is het helder dat vier randvoorwaarden goed geregeld moeten zijn;

- veiligheid voor gezinnen,
- huisvesting in buitenland en bij terugkomst,
- kwaliteit van onderwijs voor kinderen en,
- een goede toelage in verhouding tot de hogere kosten.

Een vijfde onderwerp in opkomst is de mogelijkheid voor partners om zichzelf te kunnen ontplooien in het buitenland en hun loopbaan te kunnen hervatten bij terugkomst. De KVMO gaat deze onderwerpen in de nieuwe CAO-onderhandelingen op de agenda zetten.

Want als deze vijf zaken in orde zijn en blijven zullen militairen met plezier uitgezonden worden en hun waarde voor Nederland en de krijgsmacht bewijzen.

KVMO 64-jarigendag 2006:

Een geslaagde en informatieve dag

Op woensdag 1 november jl. vond traditiegetrouw de KVMO 64-jarigendag plaats in het evenementencomplex van de Marinekazerne Amsterdam.

De opkomst was goed, toch had best een fors aantal KVMO-leden geen gehoor gegeven aan de uitnodiging. Jammer, zij hebben een informatieve dag en een ontmoeting met collegae en veel verhalen uit het verleden gemist. Na een kort welkomstwoord van de voorzitter van de Werkgroep Postactieven, B. Zwijnenburg, opende de – in vergelijking met de 64-jarigen nog zeer jeugdige - voorzitter van de KVMO, P. van Maurik, de bijeenkomst. Hij schetste waar de Koninklijke Marine voor staat, welke onderwerpen voor de KVMO van belang zijn en de mogelijkheden voor postactieven om te participeren in KM en KVMO activiteiten.

Daarna liep mevrouw drs. B. Kleuver met de aanwezigen “de sociale aspecten van het ouder worden” door. De meeste aanwezigen waren natuurlijk al geruime tijd met LOM; toch was het goed om deze zaken weer eens door een deskundige op een rijtje gepresenteerd te krijgen. Zij wenste een ieder een gouden toekomst. Na een koffie/theepauze gaf de heer P. Madsen een korte uiteenzetting over de doelstellingen van de vereniging “Onderlinge Bijstand” en het Notaris Lansberg Studiefonds.

Als laatste spreker voor de rijstmaaltijd boeide de heer drs. R. Harbers de aanwezigen met een levendige en met veel humor gebrachte inleiding over het onderwerp “Gezondheid”. Hoewel beweging, gezond eten en matig zijn met alles van groot belang is, gaf hij aan dat de genen een groot aandeel hebben in de (on)gezondheid van een ieder. Na de lunch maakte de heer F. Lardinois van het ABP met behulp van veel voorbeelden duidelijk hoe het zit met het KM-pensioen en de AOW. Gewapend met deze kennis is het nu zaak voor de 64-jarigen om de diverse documenten die zij ontvangen van het ABP en van de Sociale Verzekeringsbank goed te controleren op fouten, vergissingen of leemten, opdat het KM-pensioen en het AOW-pensioen straks juist berekend zijn.

Een drankje in de bar vormde de afsluiting van een geslaagde en informatieve dag. De “Informatiebundel 64-jarigendag”, editie 2006 (de afwezigen krijgen deze toegestuurd) maakt het mogelijk om alles nog eens na te lezen.

Het kantoor van de KVMO is gesloten van 23 december 2006 t/m 1 januari 2007

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het overlijden van:

H. Roland, LTZVK 2 OC b.d. († 17 oktober 2006)

L.C. Rietdijk, KLTZT b.d. († 6 september 2006)

F. Jansen, LTKOLMARNIS b.d. († 30 augustus 2006)

Mevr. E.A. van der Moer-van de Wall, († 27 november 2006), weduwe van VADM b.d. A. van der Moer, naamgever van de hoofdprijs van de KVMO Essaywedstrijd

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hen veel sterkte toe.

Regio-activiteiten

Regio Noord

9 jan 6 febr 6 mrt 3 apr	PA borrel voor oud officieren Aanvang 17.30 uur (9 januari tevens nieuwjaarsreceptie)
-----------------------------------	---

15 jan 14 feb 14 mrt 11 apr	KVMO borrel Speciaal voor KVMO-leden! Tijd: van 17.00 - 18.30 uur
--------------------------------------	--

21 mrt	Ledenafdelingsvergadering
--------	----------------------------------

Alle activiteiten vinden plaats in de Marineclub te Den Helder.

Regio Midden

9 jan 13 feb 13 mrt 10 apr	Afdelingsvergaderingen met aansluitend borrel
-------------------------------------	--

De activiteiten vinden plaats vanaf 17.00 in de Coffeecorner van gebouw 35 op de Frederikkazerne te Den Haag.

Lezingen.Tijdens een aantal afdelingsvergaderingen is een gastspreker uitgenodigd. Deze lezingen staan ook open voor niet-leden van de KVMO.

13 feb	Veteranen: wie zijn dat? Gastspreker is Kolonel L. Habraken
10 apr	CIMIC tijdens recente vredesoperaties. Gastspreker is dhr T. Brocades Zaalberg

Regio Zuid

24 jan	Nieuwjaarsborrel + nasi Locatie : Longroom MKVlissingen Aanvang: 13.00 uur
21 feb	Afdelingsvergadering Locatie: MK Vlissingen Aanvang 14.00 uur
14 mrt	Lezing: de jacht & de natuur Locatie: longroom MK Vlissingen Aanvang: 14.00 uur
25 apr	Koninginneborrel + nasi Locatie: longroom MK Vlissingen Aanvang: 13.00 uur

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ere-leden:

Ir. S.J.J.Hoffmann, KTZT b.d.
drs. G. Brand, KTZA b.d.
K.G. Spaans, LTZSD 1 b.d.
A.H.P. Knoppies, KOLMARNIS b.d.
L.J.M. Smit, KTZ b.d.
Drs. T.G.D. Steenbeek, KTZA b.d.

Hoofdbestuur:

Voorzitter:

P.J. van Maurik, KLTZ

Vice-voorzitter:

D. Bosch, LNTKOLMARNIS

Hoofd Sectie Georganiseerd Overleg:

ing. M.E.M. de Natris, LTZ 1

Secretaris:

R. Annema, LTZA 1

Penningmeester:

H.M.J. van de Burgt, KLTZA

Leden:

Regio Noord

A. van Gils, MAJMARNIS

Regio Midden

K.F.J. Henkelman, KLTZ

Regio Zuid

J.T. van Elsen, LTZ 1

Werkgroep Postactieven

A.J. Zwijnenburg, KLTZ b.d.

Werkgroep KMR's

S. Boeke, LTZA 2 OC b.d. KMR

Werkgroep Jongeren

ir. W.L. van Norden, LTZE2

Regiobesturen:

Noord:

A. van Gils, MAJMARNIS
mw. J.S.I. Bisdonk, LTZE 1
H.T. van Wilgenburg,
LTZVK 2 OC b.d.
mw. A.L.P.Vrijburg, LTZSD1 b.d.
ing. F.J.J. Schoonhoff, LTZE 1
ir. W.L. van Norden, LTZE 2

Midden:

K.F.J. Henkelman, KLTZ
J. de Jonge, KLTZ
T.H. van der Steen, LTZE 1
P.J.G. van Sprang, KTZA b.d.
H. Plug, LTZ 1
B.B.M. Keers, LTZA 2

Zuid:

D. Bosch, LNTKOLMARNIS
J.T. van Elsen, LTZ 1
A.J. Mors, LTZSD 2 OC b.d.
H. Willems, KLTZSD b.d.
P. van der Laan, Maj KL b.d.

Caribisch Gebied:

mw. mr. V. Vorstenbosch
drs. W. Blijleven, LTZA1

Adres secretariaat:

Wassenaarseweg 2b
2596 CH Den Haag
T : 070-3839504
F : 070-3835911
E : info@kvmo.nl
W : www.kvmo.nl

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand. Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO: 070-3839504, of secretariaat@kvmo.nl

De deadline voor het aanleveren van bijdragen voor de rubriek KVMO-zaken voor het januarinum­mer is 2 januari 2007.

De cutter Jaguar van de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba, heeft eind november 146 kilo cocaïne onderschept.

Foto: AVDD

• **IN DIT AFRIKANUMMER:**

- De marine in Afrika
- *Security bubbles*
- Zeeroverij in noordoost Afrika

• **EN VERDER:**

- *Uit dienst:* H. Steensma
- *In beeld:* Dr. M. de Weger, onderzoeker aan de NLDA
- *Medezeggenschap:* Het belang van goed werkende medezeggenschap
- *KVMO-zaken:* Bezoek KVMO aan leden Nederlands Antillen